

Valtteri Lindholm

KIRJASTOJÄRJESTELMÄN KÄYTTÖÖNOTTO VANKILAKIRJASTOSSA

KIRJASTOJÄRJESTELMÄN KÄYTTÖÖNOTTO VANKILAKIRJASTOSSA

Valtteri Lindholm
Opinnäytetyö
Kevät 2019
Tradenomi, kirjasto- ja tietopalveluala
Oulun ammattikorkeakoulu

TIIVISTELMÄ

Oulun ammattikorkeakoulu
Kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelma

Tekijä: Valtteri Lindholm

Opinnäytetyön nimi: Kirjastojärjestelmän käyttöönotto vankilakirjastossa

Työn ohjaaja: Ulla Virranniemi

Työn valmistumislukukausi ja -vuosi: Kevät 2019

Sivumäärä: 50 + 37

Toimeksiantajana toiminnalliselle opinnäytetyölle on Oulun vankila, joka on Rikosseuraamuslaitoksen alaisuudessa toimiva tutkintavankila. Toiminnallinen osuus opinnäytetyöstä suoritettiin projektityönä osana Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen yhteishanketta. Projektin tavoitteena on päivittää Oulun vankilan kirjasto vastaamaan nykyajan tarpeita. Toiminnallinen osuus koostuu vankilakirjaston kokoelman uudistamisesta, kirjastotilan ulkoasun uudistamisesta, kirjastoesityksen tekemisestä sekä PrettyLib-kirjastojärjestelmän käyttöönotosta.

Projektin tavoitteiksi asetettiin Oulun vankilakirjaston aineiston saatavuuden parantaminen sekä kokoelman ja järjestelmän päivittäminen nykyaikaan. Aineiston saatavuuden parantamiseksi vankilakirjaston opastusta ja kokoelmatyötä kehitettiin. Järjestelmän päivittämiseksi nykyaikaan, Oulun vankila on ottanut käyttöönsä PrettyLib-kirjastojärjestelmän, johon aineisto luetteloiitiin.

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus toteutettiin keväällä 2018. Projektin suoritettiin yhdessä Oulun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelman opiskelijan Elina Holsterin kanssa. Tässä opinnäytetyössä painopiste on kirjastojärjestelmässä ja sen käyttöönotossa. Elina Holsterin opinnäytetyö, Kokoelmatyötä kaltereiden takana, painottuu Oulun vankilakirjaston kokoelmaan ja kokoelmatyöhön.

Opinnäytetyön teoreettiseen viitekehykseen koostuu tietojärjestelmän käyttöönottoprojektissa käytettävästä vesiputousmallista. Työssä käsitellään Oulun vankilaa ja sen historiaa. Opinnäytetyön painopiste on vankilakirjastoissa, niiden erityispiirteissä ja toiminnan perustana olevassa säädöspohjassa sekä kirjastojärjestelmän käyttöönottoprojektissa.

Projektin päättyttyä, Oulun vankilakirjasto oli saanut uuden raikastuneen ilmeen. Uusi hyllyjärjestys, opasteet ja kirjastoesitys ovat parantaneet aineiston saatavuutta. Kirjastossa tehty kokoelmatyö on parantanut kokoelman tilaa, monipuolisuutta ja syvyyttä. PrettyLib-kirjastojärjestelmän käyttöönotto on tuonut vankilakirjaston nykyaikaan.

Asiasanat: vankilakirjastot, laitoskirjastot, erikoiskirjastot, vankeinhoito, kirjastojärjestelmät, tietojärjestelmät, vesiputousmalli

ABSTRACT

Oulu University of Applied Sciences
Degree Programme in Library and information Services

Author: Valtteri Lindholm

Title of thesis: Implementation of Library System in Prison Library

Supervisor: Ulla Virranniemi

Term and year when the thesis was submitted: May 2019   Number of pages: 50 + 37

This project-based thesis is commissioned by Oulu Prison. Oulu Prison is a remand prison and it is under the jurisdiction of Criminal Sanctions Agency. This thesis is part of a joint project of the Criminal Sanctions Region of Eastern and Northern Finland, and it aims to update the Oulu Prison library to meet today's needs. The functional part of this practise-based thesis includes library collection development, reorganization of the library space, creating library brochure and implementation of PrettyLib-library system. The aims of this thesis are to improve accessibility of the library, develop the collection and implement the library system. In order to improve accessibility, new signage and brochure are also introduced. The emphasis of this thesis is on implementation of PrettyLib-library system.

The functional part of the thesis was implemented in spring 2018. This was executed together with Elina Holster, a student of the Oulu University of Applied Sciences Library and Information Services. This thesis focused on PrettyLib-library system and the implementation of the library system in Oulu Prison Library. Elina Holster's thesis, Collection work in the Oulu Prison Library, discussed the collection of the Oulu Prison Library and its collection work.

The theoretical background of this thesis was consisted of theory on waterfall model which was used in the implementation of library system in prison library. In this thesis Oulu Prison and its history were discussed. The focus in this thesis were on prison libraries in general, effects of prison libraries and different laws and statutes based on prison operation.

At the end of the functional part, the Oulu Prison Library was given a new fresh look. New shelf order, signs and the library brochure increased accessibility of library collection. Collection work in Oulu Prison Library improved the diversity of the collections considerable. Implementation of PrettyLib-library system has brought lending services of Oulu Prison Library to meet todays needs.

Keywords: prison libraries, institution libraries, special libraries, correctional treatment, library systems, information systems, waterfall model

SISÄLLYS

1	JOHDANTO	6
2	VANKILAKIRJASTON SÄÄDÖSPOHJA.....	7
2.1	Lait ja asetukset	7
2.2	Periaatteet, ohjeet ja käytänteet	8
3	VANKILAKIRJASTOJEN VAIHEET SUOMESSA.....	11
4	OULUN VANKILA	14
5	OULUN VANKILAKIRJASTO.....	16
5.1	Oulun vankilakirjaston historia	16
5.2	Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen yhteishanke	17
5.3	Oulun vankilakirjaston tilanne ennen hankkeen aloitusta	18
6	VANKILAKIRJASTON ERITYISPIIRTEET.....	21
7	OPINNÄYTETYÖN TOIMINNALLINEN OSUUS	25
7.1	Tavoitteet.....	25
7.2	Toteutus	26
7.3	Arviointi	32
8	KIRJASTOJÄRJESTELMÄ VANKILAKIRJASTOSSA	36
8.1	Kirjastojärjestelmä	36
8.2	PrettyLib-kirjastojärjestelmä	37
8.3	Kirjastojärjestelmän käyttöönottoprojekti	38
8.4	Järjestelmän käyttöönotto Oulun vankilakirjastossa	39
9	POHDINTA	42
	LÄHTEET.....	45
	LIITTEET	51

1 JOHDANTO

Vankilakirjastoilla on suuri yhteiskunnallinen merkitys vangin sopeuttamisessa, koulutuksessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Vankilakirjastojen tulee tarjota samanlaisia aineistoja ja palveluita kuin yleiset kirjastot, sillä vangittu ihminen ei ole luopunut oikeudestaan oppimiseen ja tiedon saantiin. Vankilakirjasto voi olla yksi vankilan normaaleista paikoista, jossa vanki pääsee tekemään itsenäisiä päätöksiä. Suljetussa ympäristössä ajankohtaisen tiedon saaminen on tärkeää, koska se lisää yhteenkuuluvuutta yhteiskuntaan ja ehkäisee syrjäytymistä. Vankilakirjasto pystyy toimimaan ikkunana ulkomaailmaan ja samalla tarjoamaan vangin tarvitsemaa yksityisyyttä. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 10; Oikeusministeriö 1995, 9.)

Opinnäytetyön toimeksiantaja oli Oulun vankila, joka on Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen kuuluva tutkintavankila. Oulun vankilan kirjaston toiminta oli vakiintunutta, mutta tarvitsi lisää järjestelmällisyyttä sekä päivitystä nykypäivään. Oulun vankila haki vuonna 2017 hankerahoitusta Rikosseuraamuslaitokselta vankilakirjaston kehittämistä varten. Samalla huomattiin, että alueen muillakin vankiloilla oli tarvetta kirjastotoiminnan uudistamiseen. Näin syntyi alueellinen hanke, jolle myönnettiin rahoitus. Tämän opinnäytetyön toiminnallinen osuus on projekti, joka toteutettiin osana yhteishanketta. (Rikosseuraamuslaitos 2018a, viitattu 16.2.2018; Kaskinen, sähköpostiviesti 26.3.2018.)

Tämä on toiminnallinen opinnäytetyö, joka suoritettiin Oulun vankilalle keväällä 2018. Sen toiminnallinen kehittämistehtävä oli hyödyntää olemassa olevaa sekä havaintoihin ja opintoihin perustuvaa tietoa käytäntöön. Käytännön osuus koostui vankilakirjaston kokoelman uudistamisesta, kirjastotilan ulkoasun uudistamisesta, kirjastoesisitteen tekemisestä sekä PrettyLib-kirjastojärjestelmän käyttöönotosta. Projektin tavoitteena oli tuoda kirjaston aineistoa paremmin esille ja siirtää kirjaston kokoelma kirjastojärjestelmään. Opinnäytetyön toiminnallinen osuus on tehty yhdessä Oulun ammattikorkeakoulun kirjasto- ja tietopalvelun tutkinto-ohjelman opiskelijan Elina Holsterin kanssa. Opinnäytetyön luvut 2-7 on kirjoitettu yhteistyössä hänen kanssaan. Tämän opinnäytetyön luvussa 8 keskitytään PrettyLib-kirjastojärjestelmään sekä sen käyttöönottoon. Elina Holsterin opinnäytetyö Kokoelmatyötä kaltereiden takana painottuu Oulun vankilakirjaston kokoelmaan ja kokoelmatyöhön.

2 VANKILAKIRJASTON SÄÄDÖSPOHJA

Kirjastotoimintaa ohjaavat erilaiset lait, periaatteet, ohjeet, suositukset ja säännöt. Laki velvoittaa vankilaa järjestämään kirjastopalveluja asiakkailleen. Rikosseuraamusalan koulutuskeskus (2008, 10) kirjoittaa, että vankilan kirjastopalveluiden toiminnassa noudatetaan kansainvälisesti hyväksytyjä asiakirjoja. Lisäksi on olemassa useita erilaisia käytänteitä, jotka koskevat vankilakirjaston toimintaa.

2.1 Lait ja asetukset

Vankeuslaki velvoittaa vankilaa ylläpitämään vankilakirjastoa tai järjestämään vangeille mahdollisuuden käyttää yleisiä kirjastopalveluja (Vankeuslaki 767/2005 11.4§). Ellei vangeilla ole mahdollisuutta päästä yleisten kirjastojen palveluiden piiriin, tulisi heidän saada samankaltaista palvelua vankilakirjaston kautta (Oikeusministeriö 1995, 1). Vankilakirjaston toiminnan pitää olla yhdenmukainen yleisten kirjastojen toimintaperiaatteiden kanssa ja vankilakirjaston tulee toimia yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa. (Vankeuslaki 767/2005 11.4§.) Laki yleisistä kirjastoista vastaavasti velvoittaa yleisiä kirjastoja toimimaan ja kehittämään toimintaansa yhteistyössä erikoiskirjastojen, kuten vankilakirjastojen, kanssa (1492/2016 11§). Kaikilla vangeilla tulee olla riittävän usein mahdollisuus käyttää kirjastopalveluita ja heitä tulee opastaa kirjaston käytössä. (Vankeuslaki 767/2005 11.4§.)

Vankeuslain 767/2005 vapaa-aikaa koskevassa pykälässä 11.1§ edellytetään vankilaa järjestämään vapaa-ajan toimintaa vangeille, kunhan se on vankilan oloihin sopivaa. Toimintaa voivat järjestää myös vankilan ulkopuoliset tahot kuten yhteisöt ja säätiöt. (Kurki, Kurki-Suutarinen & Taruvuori 2010, 46.) Toiminta voi olla työtä, koulutusta tai muuta vangin valmiuksia edistävää toimintaa. Järjestetyn toiminnan tarkoituksena on edistää vangin sijoittumista yhteiskuntaan vahvistamalla valmiuksia rikoksettomaan ja päihteettömään elämäntapaan sekä ylläpitämällä ja kehittämällä vangin ammattitaitoa, osaamista, työkykyä ja toimintakykyä. (Vankeuslaki 767/2005 8.1§.) Tutkintavanki ei kuitenkaan ole velvollinen osallistumaan järjestettyyn toimintaan. Tutkintavangin kuitenkin sitä halutessa, on siihen varattava tilaisuus mahdollisuuksien mukaan. (Tutkintavankeuslaki 768/2005 4.1§.)

2.2 Periaatteet, ohjeet ja käytänteet

Vankilakirjastojen toimintaa ohjaavat erilaiset käytänteet, jotka perustuvat niin sanottuun normaalisuusperiaatteeseen. Käytänteillä tarkoitetaan periaatteita, sääntöjä ja ohjeita. Niillä ei ole samaista lain velvoittavaa asemaa, vaan niiden avulla pyritään takaamaan kulttuurillinen moniarvoisuus, palvelujen laatu ja saatavuus. Käytänteitä ei ole tarkoitettu pelkästään asiakkaille, vaan niillä turvataan myös kirjastonhoitajien, kirjastohallinnon ja henkilöstön sekä muiden viranomaisten ja tahojen toimintaa. Käytänteet ovat tärkeitä suljetussa ympäristössä, sillä ne luovat pohjan vankilakirjastojen toiminnalle, ylläpitävät laatutasoa ja rohkaisevat kehitykseen. Ne määrittävät vankilakirjaston olemassaolon ja takaavat kaikille yhtäläisen pääsyn kirjaston palveluihin.

"Normaalisuusperiaatteella tarkoitetaan sitä, että rikosseuraamukseen tuomittu henkilö on pääsääntöisesti oikeutettu yhteiskunnan normaaleihin palveluihin ja etuuksiin seuraamuksen suorittamisesta huolimatta" (Hartoneva 2011, viitattu 23.2.2018).

Vankeusrangaistuksen suorittamisen aikana, henkilön oikeuksia ja etuuksia on rajoitettu lainsäädännössä. Lainsäädännössä rajoitetaan liikkumisvapautta sekä oikeutta vapauteen, koskemattomuuteen ja yksityiselämän suojaan. (Hartoneva 2011, viitattu 23.2.2018.) Yksilön sulkeminen vankilaan on rangaistus itsessään. "Vankeusrangaistuksen -- tärkein perustelu -- on yhteiskunnan suojeleminen rikollisuudelta." Rangaistuslaitoksen olosuhteet eivät saa toimia rangaistuksena vapauden menettämisen lisäksi, vaan vapauden menettämisen haitat tulee minimoida. Tutkintavankeja ei ole suljettu laitokseen rangaistuksena vaan varotoimena. Normaalisuusperiaate koskettaa myös heitä. (Vankeinhoidon koulutuskeskus 1998, 19, 126.)

Normaalisuusperiaatteen toteuttaminen on tärkeää ja sen toteutumista vankeusrangaistuslaitoksissa on laajennettu. Yksilön mahdollisuus koulutukseen vankeuden aikana on parantunut viime vuosina. Normaalisuusperiaatteen tehokas toteuttaminen vaatii eri tahojen yhteistyötä ja kustannusten jakamista. (Hartoneva 2011, viitattu 23.2.2018.) Eri tahojen yhteistyö ylläpitää vankien jatkuvaa yhteenkuuluvuuden tunnetta yhteiskuntaan. Vankilakirjastoilla on iso rooli yhteydenpidon säilyttämisessä yhteiskuntaan tarjoamalla esimerkiksi virkistyksen ja opiskelun välineitä. (Vankeinhoidon koulutuskeskus 1998, 127, 151.)

Vankeusrangaistuksen suorittaminen ei ole peruste yksilön sulkemiseksi palvelujärjestelmän ulkopuolelle. Vankeusrangaistuslaitoksissa yleinen palvelutaso ei ole aina riittävä, sillä rikosseuraamuksiin tuomitut henkilöt ovat usein erityispalvelujen tarpeessa. Vankeinhoidon tavoitteena onkin

yksilön elämänhallintataitojen parantaminen ja valmiuksien lisääminen rikoksettomaan elämäntapaan. "--Normaalisuusperiaatteen toteuttaminen edellyttää tavallista suurempaa paneutumista ja panostusta henkilön elämäntilanteeseen ja sen kohentamiseen." (Hartoneva 2011, viitattu 23.2.2018.)

Vuonna 2017 Rikosseuraamuslaitos julkaisi Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt eli Nelson Mandela -säännöt. Säännöt korvasivat aikaisemmin voimassa olleet vuoden 1955 vähimmäissäännöt. Säännöissä määritellään mitkä ovat vankeinhoidon yleiset periaatteet ja käytännöt. Näillä pyritään varmistamaan kaikille vangeille maailmassa ihmisarvoinen kohtelu. Sääntöjä on yhteensä 122 ja kolmessa näistä mainitaan myös kirjasto tai siihen liittyvät asiat. (Rikosseuraamuslaitos 2017b, 5.) Säännön 63 mukaan vankien on saatava säännöllisesti tietoa ajankohtaisista uutisista esimerkiksi lukemalla sanomalehtiä, aikakauslehtiä tai seuraamalla uutisia vankilan hyväksi katsomilla välineillä. Sääntö 64 ohjeistaa, että kaikissa vankiloissa on oltava kaikkien vankien käytössä kirjasto, jossa on tarjolla tarpeeksi viihde- sekä tietokirjoja. Vankeja on myös kannustettava käyttämään kirjaston palveluja hyödykseen. Sääntö 105 tuo esille sen, että kaikissa vankiloissa on järjestettävä sellaista virkistys- ja kulttuuritoimintaa, joka edistää vankien fyysistä ja psyykkistä terveyttä. (Rikosseuraamuslaitos 2017b, 47, 64.)

Euroopan neuvoston vankilasäännöt korostavat vastuuta kohdella vapautensa menettäneitä henkilöitä oikeudenmukaisesti ja ihmisarvoa kunnioittaen. Säännöt sisältävät yhteiset periaatteet ja toimintamallit, joita tulee soveltaa vankien kohtelussa Euroopan neuvoston jäsenmaissa. Vankilasäännöt ohjeistavat vankiloita tarjoamaan virkistäytymismahdollisuuksia esimerkiksi kulttuuritoimintaa tai muuta vapaa-ajan toimintaa. Vankiloiden tulisi ylläpitää kirjastoa, jossa on tarpeeksi monipuolisesti sekä viihteellistä että sivistävää aineistoa. Kirjaston tulee huolehtia myös kielellisistä tarpeista tarjoamalla kirjallista materiaalia vankilassa käytetyillä kielillä. Vankilakirjaston tulisi toimia yhteistyössä alueen muiden kirjastopalveluiden kanssa. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2007, 4, 16–18, 21.)

Vuonna 1994 UNESCO julkaisi Yleisten kirjastojen manifestin. Julistuksessa yleiset kirjastot määritellään elävänä kasvatuksen, kulttuurin ja tiedon lähteenä. Yleisellä kirjastolla on myös oleellinen tekijä rauhan vaalimisessa sekä henkisen hyvinvoinnin edistämiseksi. Manifesti tuo esille myös sen, että kirjaston palveluiden on oltava saavutettavissa myös sellaisille henkilöille, jotka eivät itse kykene tulemaan kirjastoon. (IFLA 2016, viitattu 23.2.2018.)

Vankilakirjaston toiminnan taustalla on useita erilaisia eettisiä periaatteita. Kirjastoalan etiikkatyöryhmä on laatinut Kirjastotyön eettiset periaatteet -julkaisun, joka on tarkoitettu julkisissa kirjastoissa ja tietopalveluissa työskenteleville ammattilaisille. Julkaisun toimeksiantajana olivat Suomen kirjastoseura, Finlands svenska biblioteksörening ja Suomen tieteellinen kirjastoseura. Julkaisussa on eettisiä ohjeita, joita kirjastoammattilaisen tulisi ottaa työssään huomioon (Suomen tieteellinen Kirjastoseura, viitattu 22.2.2018). "Kirjasto on sanan- ja ilmaisunvapauden edistäjä. Kirjasto on tiedon saannin ja tuottamisen paikka" (Kirjastoalan etiikkatyöryhmä 2011). Julkaisussa nostetaan ensimmäiseksi tehtäväksi ajankohtaisen tiedon sekä monipuolisen kokoelman tarjoaminen ja osallisuuden edistämisen. Kirjastoammattilaisen tehtäviksi määritellään lisäksi omaehtoisen ja tavoitteellisen oppimisen ja itsensä kehittämisen edistäminen ja kulttuurin monimuotoisuuden edistämisen. Ammattilainen toimii puolueettomasti ja luottamuksellisesti oli kyse kirjaston kokoelmasta tai palveluista. Omat mielipiteet tai mieltymykset eivät saa vaikuttaa työhön. Julkaisussa tuodaan esille myös kirjastotyön arvot, joiksi listataan sivistyksellinen tasa-arvo, sanavapaus, kansalaisvapaudet ja huolen pitäminen heikommista. (Kirjastoalan etiikkatyöryhmä 2011.)

3 VANKILAKIRJASTOJEN VAIHEET SUOMESSA

Vankeuden alkumuodoista ainoastaan ulkomaailmasta eristäminen vastaa nykyistä vankeusrangaistusta. Varsinainen vankilaitos syntyi 1600-luvulla lääninhallinnon toteuttamisen yhteydessä. Vuonna 1734 säädetyssä laissa, vankeus oli ensimmäistä kertaa päärangaistuslajina. Vankeusrangaistus oli kuitenkin tavoitteetonta ja sisällyksetöntä aina vuoteen 1760 asti. Tällöin rangaistuksen tavoitteena oli yksilön oikeuksien riistäminen. Rangaistus kohdistui ruumiin sijasta sieluun. Vankilasta tuli väline rikoksenteijän parantamiseen, joka onnistui hengellisen ja siveellisen kasvatuksen myötä. Yhteiskuntakelpoisuuden saavuttamiseksi tarvittiin siis kirjoja sekä oppimateriaaleja. (Pajuja 1986, 15, 17, 23, 25.) Silenti (2009, 790) viittaa Lindgårdiin, jonka mukaan ensimmäiset kirjat hankittiin Suomen vankiloihin jo 1700-luvun puolivälissä.

1800-luvulla valtiopäivätoiminta aktivoitui uudestaan ja mahdollisti rangaistusjärjestelmän uudistamisen. Vankeusrangaistuksen tavoitteeksi asetettiin vangin kasvattaminen kunnan kansalaiseksi sielunhoidon, opetuksen, työn ja kurin avulla. (Silenti 2009, 791.) Silenti viittaa Lindgårdiin ja kirjoittaa, että rangaistusjärjestelmän uudistumisen seurauksena, Korsholman kruununvankilaan perustettiin ensimmäinen vankilakirjasto vuonna 1869. Kirjasto oli ruotsinkielinen, ja muiden vankilakirjastojen lailla, sai alkunsa lahjoitusvaroilla. Vuonna 1870 perustettiin Suomen Vankeusyhdistys, joka alkoi tukea vankilakirjastotoimintaa lahjoittamalla kirjallisuutta ja tilaamalla lehtiä. Vankilakirjastojen kokoelmat koostuivat pääosin uskonnollisesta kirjallisuudesta ja käsittivät alle 200 nidettä. (2009, 791–792.) Vuoteen 1873 mennessä, vankiloita oli perustettu 20 (Nuorteva 1989, 12–13). Varsinaisia vankilakirjastoja ei ollut kuin muutamassa, vaikka kaikkiin oli hankittuna uskonnollista kirjallisuutta, kirjoittaa Silenti (2009, 792), joka viittaa Lindgårdiin.

Silenti (2009, 792) viittaa Komiteamietintöön (1875:9), jonka mukaan yhtenä osana vuoden 1873 vankilauudistuskomiteamietintöä oli ehdotus vankilakirjastojen toteuttamisesta lääninvankiloissa. Silenti viittaa Lindgårdiin, jonka mukaan määräykset vankilakirjastojen hoidosta tulivat esille ensimmäistä kertaa vuonna 1886 hyväksytyssä kuritushuoneohjesäännössä. Säännösten mukaan vankilan pappi ja opettaja vastasivat vankilakirjaston kokoelmasta. Vangin kasvattaminen yhteiskuntakelpoiseksi oli pitkälti kiinni vankilakirjastosta sekä papin ja opettajan kelpoisuudesta ja kiinnostuksesta kirjastotoimen hoitamiseen. Vankeinhoidon johtavana periaatteena olleen uskonnollinen kasvatus ja työnteko. Rangaistuslaitoksella tuli olla kirjakokoelma, josta oli lainattavissa siveellistä tai muuten hyödyllisiä kirjoja. (2009, 793.) Silenti viittaa Lindgårdiin, jonka mukaan vangit eivät

aluksi saaneet valita lukemaansa kirjallisuutta, vaan papit päättivät sen heidän puolestaan. Kirjojen valinnassa kiinnitettiin huomiota lukemisen tarkoitukseen sekä esimerkiksi vangin asemaan ja taustaan. Vähitellen vangit saivat kuitenkin toivoa, millaista kirjallisuutta he halusivat lukea. Hengellisen kirjallisuuden seuraksi alettiin hankkia vankien työntekoon liittyvää tietokirjallisuutta. Kaunokirjallisuus saapui vankilakirjastoihin kuitenkin vasta 1900-luvun alkupuolella. (2009, 796.)

Vuonna 1925 annetussa asetuksessa vankeinhoitolaitoksesta, kumottiin voimassa olleet vankilaohjesäännöt. Vankilahallinnon tehtäväksi tuli herättää vangeissa siveellistä kuntoa ja johdattaa heitä edistykseen ja parannukseen. Vankilaoiolla tuli olla parantava vaikutus. (Matinpuro 1981, 16–17.) Asetuksen myötä vankilakirjaston hoitaminen siirtyi papeilta opettajille. Vuoden 1950 vankeinhoitolaitosasetuksessa korostettiin edelleen vangin yhteiskuntaan sopeuttamista ja parantavaa vaikutusta. Vankilakasvatuksen ja kirjastotoiminnan roolia painotettiin. Kirjaston kehittämisen ja kirjastonkäytön opetuksen merkitys vangeille tunnustettiin. (Silenti 2009, 798, 802–803, 806.) Vuonna 1955 Yhdistyneet Kansakunnat hyväksyi vankeinhoidon vähimmäissäännöt (Oikeusministeriö 1995, 11). Säännöillä on ollut suuri merkitys vankeinhoidon kehittämisessä ja niihin on viitattu lukuisia kertoja (Rikosseuraamuslaitos 2017b, 5). Sääntöjen mukaan kaikissa vankiloissa tuli olla kirjasto, joka tarjoaa vangeille riittävästi aineistoa. Kirjastonkäyttöön tulee rohkaista ja kannustaa. Kirjaston tulee tarjota sanomalehtiä ja erilaisia aikakauslehtiä, sillä vangeilla on oikeus saada tietoa tärkeistä uutistapahtumista. (Oikeusministeriö 1995, 11.) Vähimmäissäännöillä oli keskeinen rooli vuoden 1975 voimaan tulleeseen vankeusrangaistuksen täytäntöönpanouudistukseen (Rikosseuraamuslaitos 2017b, 5).

Vuonna 1975 tapahtui vuosisadan suurin muutos vankeinhoidon alalla. Luovuttiin holhoavasta vankeinhoidosta ja siirryttiin pyrkimykseen säilyttää ja kehittää vankien ammattitaitoa, jotta vankien mahdollisuudet pärjätä vapautumisen jälkeen yhteiskunnassa parantuisivat. Olot rangaistuslaitoksessa tuli järjestää vastaamaan yhteiskunnassa vallitsevia elinoloja. Vapaudenmenetyksen aiheuttamia haittoja tuli ehkäistä. (Silenti 2009, 803–804.) Silenti (2009, 804) viittaa Lakiin rangaistusten täytäntöönpanosta annettuun asetuksen muuttamiseen (1974/612), Vankeinhoitoasetukseen (1975/431) ja Vankeinhoitolaitosasetukseen (1975:432), jotka velvoittivat järjestämään vangeille yhä monipuolisemmin ammatillista koulutusta tukevaa tieto- ja kaunokirjallisuutta.

Nykyisen lainsäädännön mukaan, vankilassa tulee olla kirjasto tai vangeille tulee järjestää mahdollisuus käyttää yleisiä kirjastopalveluita. Vankilakirjaston on toimittava yhteistyössä yleisten kirjastojen kanssa, ja vankilakirjaston toiminnan on vastattava yleisten kirjastojen toimintaperiaatteita.

(Vankeuslaki 767/2005 11.4 §.) Vankilan tavoitteena on parantaa vangin valmiuksia rikoksetto-
maan elämäntapaan edistämällä elämänhallinta taitoja ja sijoittumista yhteiskuntaan. Normaali-
suusperiaatteen toteuttaminen edesauttaa näitä tavoitteita. (Silenti 2009, 809.)

4 OULUN VANKILA

Rikosseuraamuslaitos toimii Oikeusministeriön alaisuudessa ja sen toimialueena on koko maa. Sen tehtävänä on valvoa rangaistusten täytäntöönpanoa sekä tutkintavankeuden toimeenpanoa. Toiminnan tavoitteena on panna täytäntöön yhdyskuntaseuraamukset ja vankeusrangaistukset siten, että tuomittujen valmiuksia lisätään rikoksettomaan elämäntapaan, elämänhallintaan, sekä edistetään heidän sijoittumistaan yhteiskuntaan. Laitoksen toiminta on jaettu Suomessa eri alueisiin. Jokaisella alueella on yksiköitä, jotka muodostuvat vankiloista, yhdyskuntaseuraamustoimistoista, sekä muista rangaistusten täytäntöönpanosta ja tutkintavankeuden toimenpanosta vastaavista yksiköistä. Rikosseuraamuslaitos jakaantuu kolmeen rikosseuraamusalueeseen. Oulun vankila kuuluu Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueeseen. Oulun vankilan johtajana toimii Margit Kyngäs. (Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 953/2009 1.1§ 1.2§ 1.4§; Rikosseuraamuslaitos 2017a, viitattu 28.2.2018; Rikosseuraamuslaitos 2018a, viitattu 16.2.2018.)

"Oulun vankila on tutkintavankila, jossa säilytetään Pohjois-Suomen alueilla rikoksesta epäiltyjä tutkintavankeja. Vankilassa on 80 vankipaikkaa, joista 13 on naisvangeille. Vuonna 2016 keskivankiluku oli 82. Oulun vankilassa työskentelee noin 80 henkilöä." (Rikosseuraamuslaitos 2018a, viitattu 16.2.2018.)

"Tutkintavankeus ei ole rangaistus, vaan esitutinnan ja oikeudenkäynnin aikana toteutettava pakkokeino" (Rikosseuraamuslaitos 2015, viitattu 1.3.2018). Vankeja, jotka on määrätty vangittavaksi ennen oikeudenkäyntiä tai tuomion julistamista, kutsutaan tutkintavangeiksi. Myös jo tuomittua vankia voidaan pitää tutkintavankina, jos hänen valitustaan ei ole käsitelty. Syyttömyysoletuksen mukaan tutkintavangit katsotaan syyttömiksi tuomion julistamiseen saakka. Tähän asti tutkintavankia tulee kohdella tämän mukaisesti. Suomessa keskimääräinen aika tutkintavankeudessa on noin kolme kuukautta. Oulun tutkintavankilassa kyseinen aika on noin vuosi. (Vankeinhoidon koulutuskeskus 1998, 35–36; Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2007, 35; Karsikas, Kuivajärvi, Mäki 2009, 64; Kempainen, sähköpostiviesti 28.3.2018.)

Oulun vankilassa vangeilla on mahdollisuus työskennellä eri tehtävissä, kuten kiinteistöjen ylläpidossa, taloushuollossa, sekä tuotantotoiminnassa puusepänteollisuudessa. Vangeilla on myös mahdollisuus opiskella vankilakoulussa, jossa voi suorittaa peruskoulun ja lukion oppimäärät. Lisäksi Jedu järjestää vankilassa ammatilliseen koulutukseen valmentavaa koulutusta. Vankilasta on myös mahdollisuus tietyn edellytyksin käydä opiskelemassa tai työssä laitoksen ulkopuolella.

Työskentelyn ja opiskelun lisäksi, vangeille järjestetään toimintakykyä ylläpitävää sekä kuntouttavaa toimintaa. (Rikosseuraamuslaitos 2018a, viitattu 16.2.2018.)

Oulun lääninvankilan juuret ulottuvat jo 1630-luvulle saakka, jolloin Suomessa alettiin toteuttaa hallinnollista lääninjakoa. Silloin määrättiin, että Linnasaarella sijaitsevassa Oulun linnassa tulisi alkaa säilyttää Pohjois-Suomessa pidätettyjä rikollisia. Tätä osaa linnasta alettiin nimittää kruununvankilaksi. (Nevalainen 1960, 113.) Kruununvankila toimi Oulun linnassa aina vuoteen 1793 asti, jolloin linna tuhoutui lopullisesti salaman iskettyä ruutikellariin (Paulaharju 1968, 167). Ennen nykyistä, vuonna 1885 valmistunutta, lääninvankilaa, Oulussa toimi kruununvankilan lisäksi erillinen kaupunginvankila. Molemmista vankiloista löydettiin vakavia puutteita, jonka seurauksena uutta lääninvankilaa alettiin rakentaa vuonna 1882. Uusi lääninvankila rakennettiin entisen kruununvankilan lähelle ja ensimmäiset vangit siirrettiin vankilaan 25. heinäkuuta 1885. 1910-luvulla vankilaa alettiin sähköistää. (Karvonen 1985, 10–11, 14–16.) Perusparannuksia tehtiin myös 1990-luvulla. Vankilan muuria on uudistettu useita kertoja; Edellisen kerran muuria on uudistettu 2000-luvun alussa. (Arkkitehdit MV oy 2011, 20.)

Oulun vankilan tämän hetkinen kunto tarvitsee korjausinvestointeja. Korjaustarpeiden lisäksi vankilassa on merkittäviä toiminnallisia puutteita. (Oikeusministeriö 2017, 2–3.) Oulun vankilassa ei ole tehty laajaa perusparannushanketta, toisin kuin Kuopiossa tai Mikkelissä. Joitakin rakennuksen ja järjestelmien käyttöikää pidentäviä osasto kohtaisia korjauksia on tehty. (Rikosseuraamuslaitos 2018c, 6.) Oikeusministeriö on suunnitellut Oulun vankilan uudisrakentamista tai yhdistämistä Pelson vankilan kanssa. Oikeusministeriö antoi hankkeen Rikosseuraamuslaitokselle, joka arvioi eri toteutusvaihtoehtoja. (Oikeusministeriö 2017, 2–3.) Selvityksen mukaan uuden vankilan rakentaminen on taloudellisesti ja toiminnallisuuden kannalta parempi toteutusvaihtoehto (Rikosseuraamuslaitos 2018b, viitattu 2.3.2018). Rikosseuraamuslaitos, Poliisihallitus ja Oulun poliisilaitos esittävät, että Oulun uusi poliisitalo, sekä Oulun vankila rakennettaisiin samalle kampukselle Oulun Hiukkavaaran (Rikosseuraamuslaitos 2018d, viitattu 31.7.2018). Pelson vankilan toimintakyky turvataan uudisrakentamisella, johon saatiin rahoituslupaus hallituksen kehitysrähtäessä keväällä 2018 (Oikeusministeriö 2018, viitattu 31.7.2018).

5 OULUN VANKILAKIRJASTO

Oulun vankilakirjaston historia on noudattanut samaa kaavaa kuin muutkin Suomen vankilakirjastot. Oulun vankilakirjaston tavoitteena on aikaisemmin ollut vangin kasvatustyö, uskonnollinen ja hengellinen kasvatusta, sekä yhteiskuntaan sopeuttaminen. Kirjaston merkityksen katsottiin olevan myönteinen ja varsinkin kirjaston merkitystä yksinäisille vangeille pidettiin erittäin tärkeänä. (Karvonen 1982, 84.) Nykyään Oulun vankilakirjaston tavoitteena on kannustaa vankeja lukemaan sekä käyttämään vapaa-aikaansa hyödyllisesti. Vuonna 2017 Oulun vankila haki hankerahoitusta Rikosseuraamuslaitokselta vankilakirjaston kehittämiseen. Samalla huomattiin, että myös muilla Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen vankiloilla oli tarvetta kirjastojen uudistamiseen. Ennen hankkeen aloitusta Oulun vankilakirjaston toiminta oli vakiintunutta, mutta se kaipasi toimintaansa lisää järjestelmällisyyttä sekä päivitystä nykypäivään. (Kaskinen, sähköpostiviesti 26.3.2018; Kaskinen, kokous 4.4.2018; Kemppainen, sähköpostiviesti 28.3.2018.)

5.1 Oulun vankilakirjaston historia

Oulun vankilalla oli oma kirjasto jo kruununvankilassa, ja siellä olleet 574 kirjaa siirrettiin uuteen lääninvankilaan. Uudessa lääninvankilassa, kirjasto sijaitsi aluksi pastorin työhuoneessa. Kirjaston käyttö oli alusta lähtien niin aktiivista, etteivät kaikki halukkaat lainaajat mahtuneet kirjastoon yhtä aikaa sisälle, vaan kirjastossa käytiin pienissä ryhmissä. (Karvonen 1985, 83–84.) Nykyään kirjasto sijaitsee niin kutsutun vankilan vanhalla puolella neljännessä kerroksessa, jossa sillä on käytössään 38 neliömetrin tilat. Kirjasto on toiminut nykyisellä paikallaan vuodesta 2007 lähtien. (Kemppainen, sähköpostiviesti 28.3.2018.)

1800-luvulla vankilakirjastojen pääasiallinen tarkoitus oli herättää vankien kiinnostusta korkeampaan hengenheimoon. Uskonnollisen kirjallisuuden osuus kirjastoissa oli muutenkin laaja. Tämä vaikutti myös Oulun vankilakirjaston kokoelmaan. (Kallinen 1982, 64.) Suurin osa kirjaston kirjoista oli uskonnollista. Tietokirjallisuutta oli jonkin verran, mutta niin kutsuttua ajanvietekirjallisuutta ei ollenkaan. Suurin osa kirjoista oli suomenkielisiä, mutta myös ruotsinkielistä kirjallisuutta oli tarjolla. (Karvonen 1985, 83.) Yksityiset henkilöt saattoivat tehdä lahjoituksia vankilan kirjastolle, mutta papit tarkastivat etukäteen lahjoitettujen kirjojen säädyllyisyyden ja sopivuuden. (Kallinen 1982, 64.)

Lahjoitusten lisäksi vankilaan hankittiin kirjoja ja kirjaston kokoelma kasvoi vähitellen. Kirjaston kasvaessa myös aineisto muuttui. Uskonnollisen ja kasvatuksellisen aineiston osuus pieneni ja kertomakirjallisuuden osuus kasvoi. Kertomakirjallisuutta lainattiin eniten, ja sitä kaivattiinkin lisää kokoelmaan. (Karvonen 1985, 84–85.) Karvonen viittaa Oulun lääninvankilan vuosikertomuksiin 1922, 1923, 1936, joiden mukaan kertomakirjallisuus oli tietokirjallisuutta suosittumpaa jo 1920-luvulla (1985, 84).

5.2 Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen yhteishanke

Vuonna 2017 Oulun vankila haki hankerahaa vankilakirjaston kehittämistä varten. Samalla huomattiin, että alueen muillakin vankiloilla on vankilakirjastotoiminnan kehittämistarpeita. Näin syntyi alueellinen hanke, jolle haettiin ja saatiin rahoitus rikosseuraamuslaitokselta. Samana vuonna alettiin luomaan yhteistyöverkosta sekä kartoittamaan alueen vankilakirjaston tarpeiden ja palveluiden saatavuuden vastaavuuksia ja teknisten ratkaisuiden mahdollisuuksia, riskejä ja toiminnallisia haasteita. Hankkeeseen saatiin mukaan Oulun kaupunginkirjasto, jonka kanssa alettiin kehittää kirjastoyhteistyötä, sekä Oulun ammattikorkeakoulu, joka auttaa vankilakirjaston kokoelma-työssä ja kirjastojärjestelmän käyttöönotossa. (Kaskinen, sähköpostiviesti 26.3.2018; Kaskinen, kokous 4.4.2018.) Ennen Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen yhteishanketta, alueellista yhteistyötä ja kehitystä ei ollut. Hankkeen aikana yhteistyö ja kommunikaatio ovat parantuneet ja alueen toimijat ovat esimerkiksi suunnitelleet hankkivansa yhdenmukaiset tietokirjapaketit hankkeessa mukana oleviin vankilakirjastoihin. (Sirviö, keskustelu 23.3.2018.)

Hankkeen tavoitteena on julkisten kirjastopalveluiden saatavuuden kehittäminen suljetussa ympäristössä oleville asiakkaille. Hankkeessa kehitetään vankila- ja kirjastotoimijoiden välistä yhteistyötä, jonka avulla parannetaan sekä kustannustehokkuutta että palveluiden saatavuutta. Ennen hankkeen alkua, kirjastopalveluiden saatavuus ulkomaalaistaustaisille vangeille on ollut puutteellista. Yksi hankkeen tavoitteista onkin normaalien kirjastopalveluiden saatavuuden parantaminen hyödyntäen esimerkiksi Outi-kirjastoverkon lainausjärjestelmää. (Kaskinen, sähköposti 26.3.2018.) Tämä mahdollistaisi laajemman ja monipuolisemman aineiston tarjonnan eri kohderyhmille ja samalla täydentäisi vankilakirjaston omaa kokoelmaa.

Hankkeessa on myös huomioitu opiskelevien vankien erityistarpeet. Heille materiaalin saatavuus ja tiedonhaun mahdollisuus ovat keskeisessä asemassa opintojen suorittamisessa, joiden saatavuuteen yleisten kirjastojen palveluilla on suuri rooli. Normaalisuusperiaatteen mukaisesti suljetussa ympäristössä olevilla vangeilla on yhtäläinen oikeus näihin palveluihin. Materiaalia tulisi olla saatavilla monessa eri muodossa – opiskeluvaikeudet huomioon ottaen. Sähköisessä muodossa olevan materiaalin käyttö vastaisi hyvin vankilakirjaston tarpeita. Vangit pystyisivät hyödyntämään oppilaitosten oppimislustoja ja saisivat yhdenvertaista opetusta. Sähköisten materiaalien ja oppimislustojen käyttö edellyttää kuitenkin uudenlaisien teknisten ratkaisujen kehittämistä, jotta ne sopivat vankilan olosuhteisiin sopiviksi. (Kaskinen, sähköposti 26.3.2018.)

Oulun kaupunginkirjaston rooli hankkeessa on osallistuva sekä ohjaava. Kirjasto tarjoaa vankilalle kirjastoammattilaisapua esimerkiksi kokoelman rakentamisessa, luetteloinnissa sekä järjestelmän käytössä. Vankilan henkilökunnalla on myös mahdollisuus osallistua kirjaston tarjoamiin koulutuksiin. Yhteistyön ydin on innostaa vankeja lukemaan, mahdollistaa pääsy erilaisiin kirjastoaineistoihin, tarjota tiedonhaunopetusta sekä muuta kansalaistaitoja ylläpitävää toimintaa. Tavoitteena on saada vangit kirjastopalveluiden pariin myös vankilasta vapautumisen jälkeen. (Sirviö, sähköpostiviesti 16.4.2018.)

Opinnäytetyön toiminnallinen osuus aloitettiin tammikuussa 2018. Tässä vaiheessa yhteishanke siirtyi suunnittelun lisäksi käytännöntasolle. Opinnäytetyön toiminnallista osuutta ja sen etenemistä käsitellään tarkemmin luvussa 7 Opinnäytetyön toiminnallinen osuus.

5.3 Oulun vankilakirjaston tilanne ennen hankkeen aloitusta

Oulun vankilan kirjasto ei vastannut lain edellyttämää tasoa eikä vastannut asiakkaiden muuttuneita tarpeita. Tämän vuoksi Oulun vankila haki hankerahoitusta kirjaston kehittämistoimintaan. Vaikka kirjasto oli aktiivisessa käytössä, kaipasi sen toiminta päivitystä nykyaikaan.

Kirjaston aukioloajat ovat vakiintuneita. Kirjasto on avoinna joka arkipäivä tunnista kolmeen tuntiin päivässä. Vangit käyvät kirjastossa osastoittain; jokaisella osastolla on oma aikansa kirjastopalveluiden käyttöön. Kirjastossa käy kerrallaan yhdestä kahteentoista vankia. Käyttöaste on vaihtelevaa

vankien suuren vaihtuvuuden vuoksi. Keskimäärin kirjastossa asioi viikoittain 30-50 vankia. Lainatuimpia kirjoja ovat rikosromaanit sekä sotakirjallisuus. Kirjat ovat lainassa keskimäärin kolme viikkoa – varsinaista laina-aikaa ei ole. (Kempainen, sähköpostiviesti 28.3.2018.)

Kirjastolla ei ole hankintapolitiikkaa eikä säännöllisesti suunnattuja resursseja aineiston hankintaan. Hankinnat ovat olleet satunnaisia, pääosin "alelaareista" hankittuja pokkareita. Kokoelmaa ovat kartuttaneet myös lahjoitukset, osa aineistosta on tullut vankien mukana. Vangit ovat saaneet esittää hankintatoiveita kirjaston kokoelmaan. (Kempainen, sähköpostiviesti 28.3.2018; Kempainen, keskustelu 29.1.2018.)

Kertomakirjallisuuden osuus kokoelmassa on huomattava. Suurin osa kokoelman noin 2500 niiteestä on kertomakirjallisuutta, mutta kirjastosta löytyy myös tietokirjallisuutta. Englannin- ja ruotsinkielisen aineiston lisäksi kokoelmassa on kertomakirjallisuutta venäjäksi, norjaksi, liettuaksi, ranskaksi, saksaksi, tanskaksi ja turkiksi. Tietokirjallisuuteen kuuluvaa aineistoa, esimerkiksi Raamattuja ja muuta hengellistä aineistoa, löytyy myös esimerkiksi albaniaksi, arabiaksi, bulgariaksi, espanjaksi, kiinaksi, latviaksi, romaniaksi, saameksi, somaliksi ja ukrainaksi.

Opinnäytetyötä aloitettaessa huomattiin, että osa kirjaston kokoelmasta oli huonokuntoista ja vanhentunutta esimerkiksi tietokirjojen osalta. Opinnäytetyön edetessä poistoja tehtiin paljon. Vankilan toive oli, että mieluummin vähemmän kirjoja, jotka menisivät lainaan, kuin suuri kokoelma, joka ei kuitenkaan liikkuisi (Kempainen, keskustelu 29.1.2018). Poistojen jälkeen niteitä jäi noin 800, joista kaunokirjallisuutta oli 69 prosenttia ja tietokirjallisuutta 31 prosenttia. (Tiedot perustuvat poistojen yhteydessä tehtyyn Excel-taulukkoon).

Kirjaston kokoelmaan saatiin lahjoituksia Oulun kaupunginkirjastolta. Lahjoituksia oli valitsemassa kaupungin kirjaston työntekijä, informaatikko Riikka Sirviö, sekä vankilan erityisohjaaja Lotta Mikkanen, joka on yhdessä työparinsa, vapaa-ajanohjaaja Kari Kempaisen, kanssa vastuussa vankilakirjaston toiminnasta. Lahjoitettu aineisto koostui pääosin eri kielisestä kertomakirjallisuudesta ja tietokirjoista, mutta mukana oli myös jonkin verran sarjakuvia. Vankilan ja kaupungin kirjaston yhteistyö lahjoitusten suhteen tulee jatkumaan myös tulevaisuudessa. Yhteistyön myötä vankilakirjaston kokoelma uudistuu tasaisesti. (Sirviö, keskustelu 23.3.2018; Sirviö, sähköpostiviesti 16.4.2018.)

Oulun vankilakirjaston kokoelmassa ei ole CD- tai DVD-levyjä. DVD-levyjä ei ole hankittu kalliiden lisenssien vuoksi. CD-levyjien puuttuminen kokoelmasta johtuu vankien suuresta vaihtuvuudesta, jolloin CD-levyjä kulkeutuu vankilan ulkopuolelle. CD-levyt myös naarmuuntuvat helposti ja niiden käyttöikä kustannuksiin nähden ei vastaa vankilan tarpeita. Lisäksi jokaisella vangilla saa olla hallussaan enintään 20 CD-levyä, määrän tarkkailu tuottaa paljon lisätyötä. Vangit voivat käyttää CD-levyjien kuunteluun omia toistolaitteitaan, sillä vankilalla ei ole antaa lainaan toistolaitteita.

Oulun vankila on liittynyt Celian yhteisöasiakkaaksi keväällä 2018, tätä kautta on mahdollisuus saada Celian tuottamia äänikirjoja lukemisesteisille (Kemppainen, kokous 9.5.2018). Celia on saavutettavan kirjallisuuden ja julkaisemisen asiantuntijakeskus, jonka tarkoituksena on tukea yhdenvertaisuutta lukemisessa ja oppimisessa. Celian tuottama ja välittämä kirjallisuus on saavutettavassa muodossa, kuten esimerkiksi äänikirjoina ja pistekirjoina. Celia on osa opetus- ja kulttuuriministeriön hallinnon alaa ja se toimii yhteistyössä kirjastojen ja kustantajien kanssa. (Celia 2018, viitattu 31.7.2018.)

Oulun vankilakirjasto on hankkinut vieraskielistä aineistoa sisältävän siirtokirjakokoelman Helsingin pääkirjastossa sijaitsevasta Monikielisestä kirjastosta, tällä saadaan taattua uudistuva ja ajankohdainen kokoelma vankien käyttöön. Monikielinen kirjasto tarjoaa kirjastopalveluita vieraskielisille väestöille. Kirjaston kokoelmassa on aineistoa yli 80 eri kielellä. Yleisillä kirjastoilla, erikoiskirjastoilla ja laituskirjastoilla on mahdollisuus tilata vaihtuva siirtokirjakokoelma monipuolistamaan omaa kokoelmaansa ja tarjoamaan aineistoa omille asiakkailleen omalla äidinkielellään. (Helmet 2018, viitattu 31.7.2018.) Oulun vankilan tilaamaa siirtokirjakokoelmaa pidetään erillään kirjaston omasta kokoelmasta eikä sitä luetteloida kirjastojärjestelmään. Kokoelman tarjoamia ulkomaankielisiä kirjoja tarjotaan vangeille tarpeen mukaan. (Kemppainen, keskustelu 23.3.2018.)

Vankilan kirjastolla on mahdollisuus saada uudet, monikäyttöiset muunneltavat ja esteettömät tilat, jos uusi Pohjois-Suomen vankila toteutetaan. (Rikosseuraamuslaitos 2018c, 15). Uusi kirjasto tulisi olemaan käyttäjäystävällisempi niin vankien kuin vankilan henkilökunnankin kannalta. Yhteistyö- ja käyttömahdollisuudet paranevat kirjaston käyttöön suunnitellun tilan ansiosta ja mahdollistavat muunkin kuin pelkän lainaustoiminnan.

6 VANKILAKIRJASTON ERITYISPIIRTEET

Vankilakirjastolla on suuri yhteiskunnallinen merkitys vangin sopeuttamisessa, koulutuksessa ja syrjäytymisen ehkäisemisessä. Suljetussa ympäristössä ajankohtaisen tiedon saaminen on tärkeää, koska se lisää yhteenkuuluvuutta yhteiskuntaan ja ehkäisee syrjäytymistä. Yhteiskunnan kehityksestä ja teknologian kehityksestä jälkeen jääminen vapauden rajoittamisen seurauksena ei edesauta sopeuttamista. Vankeuslaissa (767/2005, 1–2§) kirjoitetaan vankilan ensisijaisen tehtävän olevan kuntouttaminen yhteiskuntaan sopivaksi. Oikeusministeriö (1995, 9) viittaa Uimoseen, jonka mukaan kirjasto toimii ikkunana ulkomaailmaan sekä pystyy samalla tarjoamaan tarvittavaa yksityisyyttä vangeille.

Vankilakirjasto on osa vankeinhoitotoimintaa. Vankilakirjastot eivät kuitenkaan ole itsenäisiä toimijoita, vaan ne tekevät yhteistyötä keskenään. Ei ole olemassa keskitettyä organisaatiota, joka huolehtii vankilakirjastojen toiminnasta ja kehityksestä. Vankilakirjastot ottavat mallia toimintaansa yleisiltä kirjastoilta ja toisilta vankilakirjastoilta ”kysytään kaverilta”-mentaliteetilla (Kempainen, kokous 4.4.2018). Vankilakirjaston toiminnan tulisi vastata yleisten kirjastojen toimintaperiaatteita (Kurki, Kurki-Suutarinen, Taruvuori 2010, 47). Vankilakirjastossa olisi suotavaa noudattaa yleisten kirjastojen mallia ja ottaa huomioon myös vankilan muut koulutustarpeet, kuntoutusohjelmat ja erityisvaatimukset, kuten lakikokoelmat. Myös kulttuurin moniarvoisuuden ja monikielisuuden tarpeet tulee ottaa huomioon. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 10.)

Vankilakirjastoilla on monenlaisia ainutlaatuisia haasteita. Oikeusministeriö viittaa Uimoseen, joka kirjoittaa vankilan kirjastonkäyttöä hankaloittavan tilojen ahtaus, puutteellisuus ja epäkäytännöllisyys. Aukioloajat ovat lyhyitä ja aineiston selailuun ei juurikaan ole aikaa. (1995, 9.) Pitkien aukioloaikojen sijasta tulisikin panostaa oikea-aikaisiin aukioloaikoihin (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 52–55). Oikeusministeriö viittaa Uimoseen, jonka mukaan vankilakirjaston määrärahat ovat vähäisiä, joka näkyy kokoelman tilassa. Myös tiedonhaun opastus asiakkaille on heikolla tasolla. Haasteista huolimatta, vankilakirjasto koetaan erittäin tärkeäksi ja merkitykselliseksi. (1995, 9.)

Tutkimuksen mukaan noin kolmasosalla vangeista on lukemis- ja oppimisvaikeuksia. Dysleksiaa ja ADHD:tä esiintyy vankilaan päätyneillä ihmisillä keskimääräistä useammin. Tästä johtuen vankien koulutustausta voi olla tavallista heikompi. (Karsikas, Kuivajärvi, Mäki 2009, 74.) Vankilan kirjaston

tarkoituksena on mahdollistaa luku- ja kirjoitustaidon kehittymistä ja tukea elinikäistä oppimista (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 11). Suomen vankirakenne on muuttunut siten, että vankien päihde- ja psyykkiset ongelmat ovat lisääntyneet. Työhistorian ja ammatillisen koulutuksen puutos vangeilta on yleistynyt. (Kurki, Kurki-Suutarinen, Taruvuori 2010, 35.) Joissakin vankilakirjastoissa ei ole omaa kirjastotoimintaa, vaan palvelut tuodaan kirjastoautotoiminnan kautta. Kirjastoautotoiminnan haasteina ovat lyhyet pysähdysajat, niiden ajankohta sekä niistä tiedottaminen. Lyhyiden pysähdysaikojen vuoksi, aineiston selailuun ei juuri jää aikaa. Joissakin vankiloissa kirjastoautotoiminnasta on luovuttu turvallisuussyihin vedoten. (Oikeusministeriö 1995, 6.)

Kaikissa vankilakirjastoissa tulisi olla koulutettu kirjastonhoitaja. Yleensä kirjastonhoidosta vastaa kuitenkin henkilö, jolla ei ole alan koulutusta. Henkilöllä, jolla on päävastuu kirjastonhoidosta, hoitaa sitä yleensä muiden töidensä ohella. Päävastuusta huolimatta, kirjastotyö ei aina ole ongelmatonta suuren vaihtuvuuden vuoksi. Ongelmia syntyy esimerkiksi seuraajan perehdytyksessä kirjastotyöhön sekä yhteydenpidossa yleiseen kirjastoon. Joissakin vankiloissa kirjaston perustoiminnoista huolehtii vankilan työntekijän lisäksi myös kirjastovanki. (Oikeusministeriö 1995, 7–8; Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 18.)

Vankilakirjaston toiminnan ei tulisi kuitenkaan rajoittua pelkästään lainaustoimintaan. Sen lisäksi asiakkaille voidaan tarjota muitakin palveluita, kuten esimerkiksi neuvonta- ja tietopalveluja, opastusta kirjaston käyttöön sekä tiedonhaunopastusta. Kirjaston tulisi järjestää ja tukea sellaisia tapahtumia, jotka edistäisivät lukemista, lukutaitoa sekä kulttuuria. Tämän tyyppiset tapahtumat tarjoavat mahdollisuuden luovaan ajankäyttöön ja kohottavat elämänlaatua. Kyseisiä tapahtumia ovat esimerkiksi kirjailijavierailut, lukupiirit, luovan kirjoittamisen työpajat sekä musiikkiohjelmat. Tapahtumat lisäävät myös vankien sosiaalisia taitoja sekä itseluottamusta. Tapahtumia suunnitellessa tulee kuitenkin ottaa huomioon se, minkä tyyppinen vankila on kyseessä, esimerkiksi tutkintavankilassa lukupiirit eivät välttämättä toimi vankien vaihtuvuuden vuoksi. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 25–26.)

Vankilakirjastoissa käytettävän teknologian tulee olla nykyaikaista. Informaatioteknologian, kuten tietokoneiden ja tablettien, käyttöönotossa ja hankinnassa huomioidaan vankilaturvallisuus. Asiakkaiden käyttöön suositellaan tietokoneita, joissa voidaan käyttää tiedonhakuun, koulutukseen ja virkistykseen tarkoitettuja ohjelmia. Vangeilla on oikeus käyttää internetiä valvotusti koulutus- ja hoitotarkoituksiin, sekä kotouttamisen edistämiseen vankilan tietojärjestelmien sallimissa rajoissa. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 18; Mikkonen, keskustelu 23.3.2018.)

Vaikka vankilakirjasto toimiikin suljetussa ympäristössä, ei tule kuitenkaan pitää itsestään selvänä sitä, että kaikki vangit löytävät kirjastoon. Tiedottaminen ja kirjaston markkinointi ovat myös tärkeä osa kirjaston työtä. Vuorovaikutus henkilökunnan ja asiakkaiden välillä on tarpeellista, hyviä keinoja tähän ovat esimerkiksi käyttäjätyytyväisyyskyselyt sekä asiakkaiden toiveiden huomioiminen aineiston ja muun kirjaston toiminnan suhteen. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 27.)

Kirjasto tarvitsee toimintaansa sopivan tilan, joka olisi kaikkien saavutettavissa ja johon pääseminen olisi mahdollisimman helppoa fyysisistä rajoitteista riippumatta. Tilojen tulisi vastata kirjaston tarpeita ja niiden kunnostaminen käytettävyyden parantamiseksi on suotavaa. Henkilökunnalla tulisi olla näkövalvonta koko kirjastoon, joka on erillinen, turvallinen sekä lukittava tila. Tilasta tulisi löytyä kunnollinen valaistus, toimiva ilmastointi sekä tarpeellinen määrä pistorasioita. Kirjaston hyllyille on varattava tarpeeksi tilaa, vähintään 15 neliometriä 1000 nidettä kohti. Kirjaston kalusteiden sekä hyllyjen valinnassa huomioidaan toiminnallisuus, turvallisuus ja kestävyys. (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 16–17; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 52, 54.)

Tilojen suunnittelussa otetaan huomioon niiden toimivuus ja käytännöllisyys. Kirjastopalvelujen saatavuus ja tehokkuus riippuvat kirjaston sijainnista ja ympäristöstä. Tilojen tehokas käyttö on tärkeää, sillä kirjastojen tilat ovat yleensä pienet, jonka vuoksi lukusaleja ja musiikinkuuntelupaikkoja ei juurikaan ole. Kirjaston tiloja käytetään monipuolisesti, joten käytännönläheisyys on tärkeää. Tyypillisiä tilojen käyttötarkoituksia ovat kirjaston käyttö opetustilana, tapaamistilana sekä kerhojen ja piirien kokoontumispaikkana. Kirjaston oleskelutilaan tulisi mahtua 5% vangeista. (Oikeusministeriö 1995, 5; Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 16–17; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 52–55.)

Vankilakirjastossa asiakasnäkökulma on kokoelmanäkökulmaa keskeisempi, vaikkakin vankilakirjastot ovat yleensä rakennettu kokoelmakeskeiseksi. Tilasuunnittelussa asiakasnäkökulma on tärkeää ottaa huomioon, sillä vankilakirjaston tilalla ja ulkoasulla on suuri vaikutus kirjaston käyttöasteeseen ja kirjaston toimintoihin. Kirjaston käyttöä ja aineiston löydettävyyttä helpottavat esimerkiksi hyllynpäätyopasteet. (Oikeusministeriö 1995, 18; Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 52–55.) Asiakasnäkökulmaan vaikuttavat kirjaston ilmapiiri, sisustus, houkuttelevuus sekä aineiston esillepano.

Kirjaston kokoelmalla varmistetaan tiedon ja kulttuurin saatavuus. Kokoelman aineiston tulee olla ajankohtaista ja uusiutuvaa, ja sitä ylläpidetään tarkoituksenmukaisilla hankinnoilla ja poistoilla. Tämän lisäksi kokoelmassa tulee huomioida aineiston monipuolisuus sekä ajallinen syvyys. Kokoelman kehittämistyössä olisikin suotavaa tehdä yhteistyötä yleisten kirjastojen kanssa. (Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010, 47–51.) Vankilakirjaston kokoelmaa voidaan täydentää kaukolainoilla ja siirtokirjakokoelmilla (Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008, 22). Vankilakirjaston kokoelmat ovat pääsääntöisesti huonokuntoisia ja vanhentuneita. Vankilakirjastoilla ei ole selkeää hankintapolitiikkaa, jonka vuoksi hankinnat voivat olla yksipuolisia. Tämän vuoksi esimerkiksi lukihäiriöiset ja eri kieliset asiakkaat voivat jäädä huomiotta. Siirtokokoelmia käytetään vähän, koska pelätään aineiston hävikkiä sekä siirtokokoelman tuomaa työmäärää. (Oikeusministeriö 1995, 5–7.) Kokoelman ylläpitäminen ja hankintojen suunnittelu helpottuisi kirjastolle suunnatuilla säännöllisillä määrärahoilla.

7 OPINNÄYTETYÖN TOIMINNALLINEN OSUUS

Opinnäytetyön toiminnallisessa osiossa suoritettiin Oulun vankilalle vankilakirjaston uudistamisprojekti, jonka tarkoituksena on päivittää vankilakirjasto nykypäivään. Projekti tehtiin osana Rikosseuraamuslaitoksen yhteishanketta, jota kautta saimme toimeksiannon tähän projektiin. Rikosseuraamuslaitoksen hanketta käsitelimme luvussa 5.2 Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen yhteishanke. Oulun ammattikorkeakoulun osana oli toteuttaa Rise:n hanke käytännössä Oulun vankilan kirjastossa. Projektin tavoitteeksi asetettiin vankilan toiveesta aineiston saatavuuden parantaminen sekä kokoelman ja järjestelmän päivittäminen nykyaikaan. Oulun ammattikorkeakoulusta projektia alkoi toteuttamaan kaksi kirjasto- ja tietopalvelualan opiskelijaa opinnäytetyönään. Valtteri Lindholm keskittyi omassa opinnäytetyössään PrettyLib -kirjastojärjestelmään ja sen käyttöönottoon. Elina Holster perehtyi omassa opinnäytetyössään vankilakirjaston kokoelmatyöhön. Projektin ulkopuolelle jätettiin vankilakirjaston lehtisali, sekä siihen liittyvät toiminnot.

Projekti aloitettiin tammikuun 29. päivänä, jolloin saimme toimeksiannon. Projekti päättyi toukokuun 25. päivänä. Projekti aloitettiin aineiston kartoittamisella ja yleisellä silmäilyllä aineistoon, tiloihin, kuntoon. Niiden pohjalta loimme suunnitelman jatkosta.

7.1 Tavoitteet

Vankilan asettamat tavoitteet projektille olivat kirjaston aineiston saaminen paremmin esille, materiaalin uudistaminen sekä kokoelman siirtäminen kirjastojärjestelmään. Tärkeää oli myös kirjaston ulkoasun ja ilmeen kohotus, sekä kokoelman saatavuus myös sellaisille vangeille, joilla ei ole mahdollisuutta käydä kirjastossa. Tällaisia vankeja ovat muun muassa liikuntarajoitteiset- ja eristysvangit. Vankilan asettamat tavoitteet projektille sekä opinnäytetyön toiminnallisen osion tavoitteet vastasivat toisiaan. Uudistamiseen kuului PrettyLib -kirjastojärjestelmän käyttöönotto, kirjaston ulkoasun raikastaminen ja pohjan luominen kestäväälle kokoelmatyölle. Kestävään kehitykseen kuuluvat kirjastokäytön opastus, järjestelmän käytönopastus ja henkilökunnan koulutus kirjastotyöhön. Konkreettisia tavoitteita ovat kirjastoesisitteen tekeminen, järjestelmän käyttöopas, kirjaston ulkoasun uudistaminen, opasteiden tekeminen, sekä aineiston tarroitus, ja luettelointi PrettyLib -kirjastojärjestelmään.

Uudistamisen tavoitteena oli myös nostaa kirjaston käyttöastetta. Kirjaston tarkoituksena olisi tavoittaa asiakkaat, jotka eivät ole aikaisemmin löytäneet kirjaston tarjoamia palveluita. Projektissa pyrittiin madaltamaan kynnystä tulla asiakkaaksi. Tähän pyrittiin kirjastoositteellä ja ulkoasun selkeyttämisellä. Selkeyttämisessä olennaista olivat hyllyjärjestys, hyllynpäätyopasteet ja genreluokitus. Genreluokituksen avulla, kokoelmasta on helpompi löytää selkokielliset ja suuraakkosin kirjoitetut teokset. Kirjaston lähestyttävyyttä parannettiin tiedottamisella ja värikkäällä ilmeellä.

7.2 Toteutus

Projektin alussa teimme projektisuunnitelman (liite 1), jonka mukaan aloitimme projektin. Työ aloitettiin aineiston läpikäymisellä ja poistoilla. Näiden ohessa aineisto luetteloiitiin Excel-taulukkoon (liitteet 2 ja 3). Projektia jatkoimme kirjaston ulkoasun uudistamisella ja opasteiden tekemisellä (liite 4). Opasteiden (liite 4) lisäksi teimme kirjastoositeen (liite 5) kirjaston käytön helpottamiseksi. Saadessamme PrettyLib-kirjastojärjestelmän käyttöömme aloitimme aineiston luetteloinnin ja tarroituksen.

Projektisuunnitelma (liite 1) tehtiin kuukauden tarkkuudella. Projektisuunnitelman tekeminen projektissa oli tärkeää, sillä sen avulla voitiin hahmottaa etukäteen mitä tehtäviä projektin aikana tulee tehdä, milloin työt tehdään, kuka ne tekee, ja mikä on työn tarkoitus ja tavoite. Suunnitelman avulla voitiin jäsentää työtehtävät järkevään järjestykseen ja näin tehostaa ajankäyttöä. Työaika vankilan kirjastossa oli rajallinen, joten oli tärkeää suunnitella työtehtävät tehokkuuden maksimoimiseksi. Suunnitelman avulla aineiston käsittelyä tehostettiin eikä aineistoa tarvinnut turhaan liikutella edestakaisin. Hyvä suunnitelma takasi myös sen, ettei tarvinnut tehdä päällekkäistä työtä. Suunnitelmassa olimme jäsenelleet missä järjestyksessä kirjaston aineisto käsiteltäisiin siten, että yhtä nidettä tarvitsi käsitellä vain kerran. Luetteloinnin ohella aineiston kunto tarkastettiin, sekä lahjoitukset leimattiin Rise:n leimalla. Tämä luettelointi tehtiin Excel-taulukkoon (liitteet 2 ja 3), sillä PrettyLib-järjestelmä saatiin käyttöön vasta huhtikuussa. Suunnitelma piti aika hyvin paikkaansa, poistojen tekoon meni hieman enemmän aikaa kuin oli etukäteen suunniteltu. Tämä ei kuitenkaan haitannut, sillä PrettyLib -kirjastojärjestelmän toimitus viivästyi.

Projektin alkaessa ensivaikutelma kokoelmasta oli vanhentunut ja tunkkainen (Kuva 1). Kirjastolla ei ollut hyllyjärjestystä ja aineistoa oli kasattu hyllyihin ja hyllyjen päälle. Sekalainen järjestys hankaloittaa itseä kiinnostavan aineiston löytymistä. Muutamia teoksia oli nostettu esille kirjatelineisiin, mutta kokoelma ei ollut ilmeeltään houkutteleva eikä luokseen kutsuva.

KUVA 1. Kirjaston alkutilanne helmikuussa.

Hyllyjärjestyksen luominen, kirjaston ulkoasun raikastaminen ja hyllyjen keventäminen oli tarpeellista ja se onnistui runsailla poistoilla (Kuva 2.). Yksi osa projektissa oli houkuttelevuuden lisääminen ja aineiston esille saaminen. Poistojen jälkeen asiakkaan etsimä ja haluama aineisto löytyy helpommin ja nopeammin sekä uutuuskirjat nousevat paremmin esille. Hyllyjen keventämisellä kirjojen esiin nosto kansikuvineen onnistuu ja kiinnittää käyttäjän huomion. Huomion saaminen on ensi askel lainaamiseen.

Kuva 2 Hyllyjen kevennys onnistui runsailla poistoilla.

Kokoelman karsimisen jälkeen, kirjaston ilme raikastui huomattavasti (Kuva 2). Vanhentuneen ja huonokuntoisen aineiston poistamisen jälkeen kävi ilmi, että kokoelmassa oli myös uudempaa ja hyväkuntoista aineistoa, mutta ne olivat "kadonneet" poistokuntoisen aineiston joukkoon. Uuden ilmeen myötä, uutuuskirjat nousevat paremmin esille ja löytävät itsensä lainattavaksi. Kokoelman noin 2500 niteestä poistettiin 1700 kappaletta. Poistoprosentiksi tuli siis 67%. Poistoperusteina olivat huono kunto, liikkumaton aineisto, epätäydelliset sarjat, kaksoiskappaleet ja sisällöltään vanhentuneet, merkityksettömät tai sopimattomat teokset.

Vankilan kirjaston kokoelma luettelointiin Excel-taulukkoon (liitteet 2 ja 3). Luettelointi tapahtui samaan aikaan kuin aineiston läpikäyminen ja poistot. Kokoelmaa alettiin luetteloimaan PrettyLib-kirjastojärjestelmään huhtikuun puolessa välissä, jolloin se saatiin käyttöön. Luettelointi järjestelmään aloitettiin kertomakirjallisuudesta. Teoksesta kirjattiin ylös tekijä(t), nimi, kieli, painovuosi, sivumäärä, ISBN-tunnus, sarjamerkintä ja genreluokitus. Kertomakirjallisuuden kohdalla asiasanoja ei luettelointiin. Luettelointi pidettiin perustasolla, sillä sen katsottiin olevan riittävä vankilakirjaston toiminnalle ja lainaustoiminnan mahdollistamiselle. Lisäksi kirjaston hoito on vain yksi osa vankilan henkilökunnan työstä, joten luettelointityöhön varatut resurssit ovat niukat. Vankilakirjaston PrettyLib-järjestelmä on suljettu, eli sillä ei pääse internettiin. Se hidastaa luettelointia, sillä poimintaluettelointi-toimintoa ja bibliografioita ei pääse hyödyntämään. Poimintaluettelointi-toiminnolla, luettelointitiedot ja asiasanat saataisiin nopeasti ja luettelointivirheiden määrä vähenisi.

Kun nide saatiin luetteloitua, siihen tulostettiin nidetarrat. Kirjan takakanteen liimattiin viivakooditarra. Signum-tarra ja genretarra liimattiin kirjan selkään. Genre-tarrat saatiin Oulun kaupunginkirjastolta. Vankilakirjastossa käytössä olevat genret ovat erä, fantasia, jännitys, kauhu, novellit, romantiikka, scifi ja sota. Genretarroituksen avulla, suosittu aineisto saadaan nostettua paremmin esille ja aineiston silmäily on helpompaa.

Aineiston lainattavuuden helpottamiseksi, kokoelma järjestettiin hyllyihin uudelleen. Alkuperäistä hyllyjärjestystä muutettiin, esimerkiksi tietokirjojen ja kertomakirjallisuuden paikkoja vaihdettiin. Kokoelman ulkoasua yhtenäistettiin ja selkeytettiin (Kuva 3). Tilaa jätettiin hyllyihin runsaasti hankintoja varten.

Kuva 3 Kokoelman uusi järjestys ja hyllypasteet.

Kirjaston uudistetussa hyllyjärjestyksessä otettiin huomioon asiakkaat, joilla on esimerkiksi lukihäiriö tai hahmottamisvaikeuksia. Hahmottamisen helpottamiseksi aineisto värikoodattiin (liite 6). Kertomakirjallisuus merkittiin sinisellä pallolla, tietokirjat vihreällä, runot keltaisella ja niin edelleen. Värikoodaus ja väriteema tulevat esille hyllynpäätyopasteissa ja hyllyissä (Kuvat 3 ja 4). Tämän lisäksi tilasta ja hyllyjärjestyksestä tehtiin pohjapiirros (liite 7), josta näkee eri aineiston sijainnin kirjastossa.

Kirjastolle tehtiin oma esite (liite 5), jonka tavoitteena on saavutettavuuden parantaminen tiedottamalla kirjastopalveluista ja kirjaston tarjoamasta aineistosta. Esite on tarkoitus jakaa uusille vangeille heidän saapuessa vankilaan. Se luo ensikosketuksen kirjastoon ja madaltaa kynnystä hyödyntää kirjaston palveluita. Esitteen (liite 5) avulla asiakas saa tietoa kirjaston palveluista ja aineistosta jo ennen kirjastossa asiointia. Esite (liite 5) koostuu tervetulotekstistä, lainausohjeista ja kirjaston pohjapiirroksista. Sisällössä huomioitiin selkokieliisyys, selkeys sekä miellyttävä ulkoasu. Suomen kielen lisäksi esite (liite 5) on myös ruotsiksi ja englanniksi. Esitteen teossa saimme konsultointiapua Oulun kaupunginkirjastolta. Esitteen (liite 5) värit noudattelevat Oulun kaupungin virallista värimaailmaa.

Tietokirjaluokista tehtiin erillinen listaus (liite 8), josta pystyy tutustumaan hyllyjärjestyksen mukaisiin tietokirjaluokkiin. Listaus (liite 8) noudattaa ulkoasultaan ja väreiltään, kirjastoesityksen lailla (liite 5), kirjastoon luotua väriteemaa. Tietokirjalistauksen (liite 8) tarkoituksena on nostaa esille kirjaston tarjoamaa aineistoa, helpottaa sen löydettävyyttä ja lähestyttävyyttä sekä kannustaa lainaamaan tietokirjoja.

Vankilakirjaston tulee tarjota tietoa yhteiskunnan palveluista. Kirjastossa on esitehylly, josta löytyy kirjastoesityksen ja tietokirjalistauksen lisäksi esitteitä yleisistä kirjastoista, Celiasta ja yhteiskunnan palveluista kuten suomi.fi-sivustosta. Esillä on myös materiaalia Oulun kaupunginkirjastolta ja kirjanmerkkejä. Tarjottava materiaali on apuna esimerkiksi kotouttamisen ja yhteiskuntaan sopeuttamisen yhteydessä.

Kuva 4 Kirjastossa esillä olevia esitteitä.

Kirjastosta haluttiin tehdä mahdollisimman yhdenmukainen yleisten kirjastojen kanssa. Jos vanki haluaa vapautumisen jälkeen jatkaa asiointia kirjastossa, on vankilakirjasto luonut siihen hyvän pohjan. Vankilakirjastossa on ollut mahdollisuus tutustua yleisissä kirjastoissa käytössä olevaan Yleisten kirjastojen luokitusjärjestelmään YKL:ään, jonka mukaan aineisto on luokiteltu ja järjes-

teltty. Hyllyjärjestyksen lisäksi kirjastossa voi harjoitella aineiston lainaamista ja palauttamista. Vankilakirjastossa lainaus- ja palautustoiminnot hoidetaan saman pöydän ääressä (Kuva 5). Vankilan työntekijä hoitaa lainauksen ja palautuksen tietokonepääteeltä, johon on asennettu PrettyLib-kirjastojärjestelmä. Palautuksille on varattu oma laatikko pöydän toiseen päähän.

Kuva 5 Kirjaston lainaus- ja palautuspiste.

7.3 Arviointi

Opinnäytetyön toiminnalliseen osaan käytimme yhteensä noin 310 työtuntia. Näihin tunteihin laskettiin vankilassa tehtyjen työtuntien lisäksi myös kirjasto-oesitteeseen ja opasteiden tekemiseen käytetty aika. Työtuntien kirjaamiseen käytimme Excel-taulukkoa (liite 9).

Vankilankirjaston ulkoasu raikastui huomattavasti (kuva 6), ja kokoelman uusi järjestys palvelee paremmin kirjaston asiakkaita. Houkuttelevamman ulkoasun lisäksi uudet opasteet (kuva 6) noudattelevat yleisten kirjastojen ulkoasua. Värikoodatut opasteet (liite 4) helpottavat aineiston löydettävyyttä. Aineiston saavutettavuutta vangeille, jotka eivät pääse kirjastoon, parannettiin kirjalistalla (liitteet 2 ja 3).

Kuva 6 Kirjaston ulkoasun raikastunut ilme ja opasteet.

Kirjastoeseite (liite 5) oli myös keskeisessä osassa projektia. Esitteen tavoitteena on madaltaa kynnystä kirjastossa asioimiseen ja sitä kautta rohkaista kirjastopalvelujen monipuoliseen käyttöön. Kirjastolla ei ollut aikaisemmin esitettä, joten esitteen luomisella pääsimme tavoitteeseemme. Esite (liite 5) mainostaa vankilakirjaston olemassaoloa ja parantaa kirjastopalvelujen saatavuutta antamalla tietoa kirjastosta. Tarjoamalla esitteen (liite 5) saatavaksi myös ruotsiksi ja englanniksi, huomioidaan kielivähemmistöt.

Vankilan tavoitteet kirjaston kokoelman suhteen olivat huonokuntoisen ja vanhentuneen aineiston poistaminen ja aineiston houkuttelevuuden parantaminen. Tavoite saavutettiin massapoistoilla, sekä Oulun kaupunginkirjaston lahjoituksilla. Uusi hyllyjärjestys lisäsi kokoelman houkuttelevuutta ja nosti aineistoa paremmin esille. Tavoitteet kokoelman suhteen eivät rajoittuneet pelkästään kokoelman uudistamiseen, vaan toiveena oli myös saada vankilakirjaston kokoelma luetteloitua sähköiseen PrettyLib -järjestelmään. Tässä onnistuttiin vain osittain. PrettyLib -järjestelmän käyttöönotto viivästyi ja se saatiin käyttöön vasta huhtikuussa puolivälissä. Tämän vuoksi kaikkea aineistoa ei ole ehditty luetteloida järjestelmään. Opinnäytetyön toiminnallisen osuuden päättyessä aineistoa oli luetteloitu kertomakirjallisuuden i-kirjaimeen asti. Tietokirjallisuutta ja muita hyllyluokkia, kuten

runoja ja sarjakuvia, ei ollut ehditty luetteloita. Jotta kirjastojärjestelmästä saataisiin kaikki hyöty, tulisi nykyinen aineisto ja tulevat hankinnat saada luetteloitua järjestelmään ja saada ne tarroitettua.

Kokoelmatyön pohjan kestävydestä ja käytönopastuksen on hankala antaa arviota. Näihin pitäisi palata myöhemmin uudestaan ja katsoa kirjaston sen hetkistä tilannetta. Kirjastotila sekä PrettyLib-kirjastojärjestelmän käyttö on kirjastoalan ammattilaiselle selkeää, mutta voi olla haastavaa sellaiselle henkilölle, jolla ei ole alan koulutusta tai aikaisempaa kokemusta kirjastotyöstä. Kokoelman suhteen on myös vaikea tehdä arvioita, sillä kokoelma uudistuu jatkuvasti eikä ole koskaan valmis. Poistojen ja hankintojen säännöllinen tekeminen ja etukäteen suunnittelu on tärkeää laadukkaan kokoelman saamiseksi ja ylläpitämiseksi. Poistojen tärkeys korostuu toiminnan jatkuessa, sillä vankilakirjaston tila on rajallinen. Yleiset kirjastot pystyvät kelluttamaan omaa aineistoaan kirjastokimpan sisällä tai varastoimaan aineistoa, mikä ei ole mahdollista vankilakirjastossa. Kokoelman laadukkuuteen vaikuttaa myös se, onko kirjastolla tulevaisuudessa vuotuista määrärahaa. Hankintojen suunnittelu etukäteen ja kovakantisten kirjojen suosiminen pökkareiden sijaan parantavat kokoelman kestävyttä. Vaikea on myös sanoa siitä, miten vankilakirjaston asiakkaat löytävät aineiston ja kokevatko he muutokset hyödyllisiksi. Koska Oulun vankila on tutkintavankila, jossa vaihtuvuus on suurta, on myös sen vuoksi vaikea arvioida vankien tyytyväisyyttä kirjastoon ja sen palveluihin. Tyytyväisyyttä kokoelman sisältöön voidaan seurata lainaustilastoista ja suullisista palautteista, kun kirjastotoiminta saadaan jälleen käyntiin.

Projektissa kohtasimme erilaisia haasteita. Suurimpana haasteena oli aika ja sen rajallisuus. Näin suuret muutokset pienessäkin kirjastossa vaativat aikaa ja muita resursseja. Projektisuunnitelma (liite 1) ei pitänyt paikkaansa, sillä PrettyLib-kirjastojärjestelmän käyttöönotto viivästyi ja se vaikutti koko projektin kulkuun. Vaikka tavoitteenamme oli välttää päällekkäistä työtä, jouduimme kuitenkin luetteloimaan teokset sekä Excel-taulukkoon (liitteet 2 ja 3) että PrettyLib-järjestelmään. Excel-taulukko (liitteet 2 ja 3) oli kuitenkin monikäyttöinen ja hyödyllinen, sillä se annetaan Oulun kaupunginkirjastolle sekä tulostetaan niille vangeille, joilla ei ole mahdollisuutta asioida kirjastossa esimerkiksi eristyksen tai liikuntarajoitteiden vuoksi. Kaupunginkirjastolla taulukosta voi lahjoitettavaa aineistoa valitessa katsoa minkälaista aineistoa kirjastossa on ja minkälaiselle aineistolle olisi mahdollisesti tarvetta. Luetteloinnin jääminen kesken PrettyLib-järjestelmään koettiin myös haasteeksi, sillä ei ole varmuutta siitä kuka jatkaa luettelointia ja onko työtä jatkavalla henkilöllä samanlaisia visioita kuin meillä. Työn yhteneväisyyden säilyttämiseksi sekä loppuunsaattamisen varmistamiseksi teimme seuraaville työtä jatkaville ohjeet (liite 10). Ohjeiden avulla kirjastotyöhön on helpompaa päästä alkuun ja kokoelman luettelointia on helpompaa jatkua. Ohjeet (liite 10) helpottavat

työn kokonaisuuden ja päämäärän hahmottamista. Haasteet kokoelman suhteen olivat häilyvä poistoraja sekä sellaisen vieraskielisen aineiston poisto ja luettelointi, josta ei pystynyt päättämään teoksen sisältöä.

Uudistuneella vankilakirjastolla on mahdollisuuksia. Yhdenmukaistamalla vankilan kirjastoa yleisen kirjaston kaltaiseksi luodaan mahdollisuus asiakkaille kirjastonkäytön jatkamiseen ja elinikäiseen oppimiseen myös vapautumisen jälkeen. Uudistuneella kirjastolla ja lisääntyneellä tiedottamisella on mahdollisuus tavoittaa uusia asiakkaita ja kasvattaa lainausmääriä. Selkeät opasteet (liite 4) helpottavat kirjaston käyttöä ja aineiston löytymistä. Kirjaston esitteen (liite 5) avulla on myös mahdollisuus tutustua kirjastoon omassa rauhassa, selkeä esite (liite 5) helpottaa erityisesti sellaisia asiakkaita, joilla ei ole aikaisempaa kokemusta kirjastosta ja siellä asioimisesta.

Kirjaston uudistamisprosessi on tuonut mukanaan myös uhkia. Kirjastoon on panostettu keväällä 2018 paljon, mutta tulevaisuudessa kirjasto tarvitsee säännöllistä työpanosta, jotta kirjastossa ei päädytä samanlaiseen pisteeseen kuin opinnäytetyötä aloitettaessa. Aineiston luettelointi ja lainaus PrettyLib-järjestelmän avulla voi myös aluksi tuntua vaikeasti omaksuttavalta, tämä voi lisätä turhautumista ja muutosvastarintaa. Kirjaston ylläpitoon ei välttämättä ole tarpeeksi resursseja, mikä voi vaikuttaa kokoelmaan ylläpitämiseen sekä kirjastotilan siisteyteen. Uudistus lisää myös vankilan henkilökunnan työtä kirjaston suhteen. Yhteistyön jatkuvuus eri sidosryhmien kanssa on tärkeää ja vaatii kaikilta osapuolilta sitoutumista.

8 KIRJASTOJÄRJESTELMÄ VANKILAKIRJASTOSSA

Kirjastojärjestelmistä on tullut keskeinen osa kirjastoja. Järjestelmällä voi huolehtia luetteloinnin, tiedonhaun ja lainaamisen. Tietokanta pitää yllä tiedot kokoelmasta. (Saarti 2013, viitattu 4.5.2019.) Kirjastojärjestelmät eivät ole vielä löytäneet tietään kaikkiin vankiloihin. PrettyLib-kirjastojärjestelmä otettiin käyttöön Oulun vankilassa keväällä 2018. PrettyLib on käytössä Kylmäkosken vankilassa Tampereella ja se on tarkoitus ottaa käyttöön Pyhäselän vankilassa Joensuussa vuoden 2018 aikana (Vankiloiden ja kirjastojen yhteistyöryhmä 2018, viitattu 4.5.2019).

8.1 Kirjastojärjestelmä

Kirjastojärjestelmä on tiedonhallintajärjestelmä, joka löytyy melkein kaikista Suomen kirjastoista. Se jakaantuu kahteen osaan – verkkokirjastoon ja henkilökunnan käyttämään tuotantojärjestelmään. Henkilökunnan käyttämän järjestelmän avulla hallitaan kirjaston kokoelman dokumenttien käyttöoikeuksia eli pystytään hallinnoimaan asiakastietoja, luetteloimaan aineistoa, ylläpitämään kokoelmaa, saamaan tilastotietoja kokoelmasta ja hoitamaan lainaus- ja palautustoimintaa. Verkkokirjaston puolella tehdään tiedonhakua kirjaston kokoelman dokumentteihin ja niiden sisältöihin ja asiakas pystyy hallinnoimaan sekä omia tietojaan että lainojaan. (Tonteri 2015, viitattu 27.3.2019; Saarti 2013, viitattu 2.4.2019; Turun kulttuurilautakunta 2015, viitattu 4.4.2019.)

Ensimmäiset kirjastojärjestelmät kehittyivät korttiluetteloista. Kirjastojärjestelmien käyttö alkoi vakiintua Suomessa 1990-luvulla. Niiden kehittyminen monipuolisiksi tietojärjestelmiksi alkoi jo 1970-luvulla, jolloin ensimmäiset eräajolainausjärjestelmät otettiin käyttöön. 1980-luvulla siirryttiin jo reaaliaikaisista lainausjärjestelmistä integroituihin kirjastojärjestelmiin, joissa tiedonhaku oli mahdollista. 1990-luvulla voidaan jo puhua digitaalisesta kirjastosta Internetin vakiintuessa. Suomessa syntyivät tuolloin kansalliset tietokannat ja palvelut. 2000-luku on mahdollistanut järjestelmien ulkoistamisen ja yhteiskäytön. Avoin julkaiseminen ja avoin lähdekoodi tuovat uusia mahdollisuuksia ja haasteita kirjastojärjestelmälle. (Saarti 2013, viitattu 2.4.2019.) Kirjastojärjestelmistä Koha perustuu avoimeen lähdekoodiin, jota kehitetään kansainvälisesti (Koha-Suomi 2019, viitattu 4.4.2019). Suomessa käytössä olevia tuotantojärjestelmiä ovat PrettyLib, Axiell Aurora, ATP Origo, PallasPro, Abilita, Micromark, Sierra ja Koha. Suosituimpia järjestelmiä ovat PrettyLib, Axiell Au-

rora, Sierra ja Koha. Origo ja PallasPro ovat jo poistuvia järjestelmiä. Käytössä olevia verkkokirjastoja ovat Arena, Web-Origo, PallasPro Intro, Abilita, CS Library, Sierra ja Finna. (Turun kulttuurilautakunta 2015, viitattu 4.4.2019; PrettyBit Software Oy 2015, 2)

8.2 PrettyLib-kirjastojärjestelmä

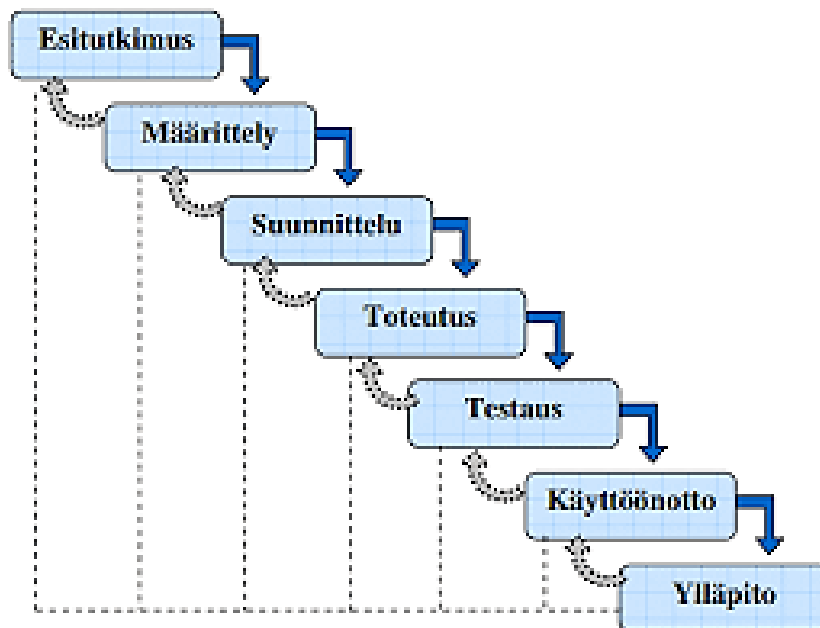
PrettyLib on suomalainen, PrettyBit Software Oy:n kehittämä, kirjastojärjestelmä. Se otettiin käyttöön ensimmäistä kertaa vuonna 1986. PrettyLib on Suomen myydyin kirjastojärjestelmä, joka on ollut käytössä sadoissa kirjastoissa. Sen vahvuuksia ovat aineiston tallentamismahdollisuudet, monipuoliset raportit, helppokäyttöiset lainaustoiminnot sekä vähäiset laitteistovaatimukset. (PrettyBit Software Oy 2015, 2–3.)

Kirjastojärjestelmältä vaaditaan tiettyjä perusominaisuuksia, jotka mahdollistavat päivittäisen lainaustoiminnan ja kirjaston ylläpidon. Vaadittuja toimintoja ovat asiakastietojen hallinta, aineiston kuvailu tietokantaan, tilastointi ja tiedonhaku (Turun kulttuurilautakunta 2015, viitattu 4.4.2019). PrettyLib-järjestelmässä asiakastietojen hallinta tapahtuu samassa toiminnossa. Toiminnosta näkee asiakkaan tiedot, lainassa olevat materiaalit, aineiston varaukset ja yliaikamaksut. Samassa toiminnossa pystytään uusimaan ja palauttamaan lainoja, muuttamaan eräpäiviä, poistamaan varauksia ja muuttamaan asiakastietoja. PrettyLib-kirjastojärjestelmässä luettelointikenttien pituuksia ei ole rajoitettu. Järjestelmä tarjoaa luettelointipohjan muokkaamisen itselle sopivaksi. Kentät, joita ei luetteloinnissa käytetä, voi poistaa näkyvistä. Tallennuspohjia löytyy useille aineistotyypeille kuten kirjoille, lehdille ja nuoteille. Järjestelmä tarjoaa valmiita vakiotekstejä luettelointipohjaan, jolloin aineiston kuvailu on nopeampaa ja kirjoitusvirheiden mahdollisuus pienenee. Valmiita vakiotekstejä voidaan hyödyntää esimerkiksi luokituksessa ja asiasanoituksessa. PrettyLib-järjestelmässä on mahdollista kopioluetteloida luettelointitiedot yhteensopivista tietokannoista. Kopioluettelointi säästää paljon aikaa, varsinkin jos kirjastojärjestelmä on vasta hankittu ja luetteloitavaa aineistoa on paljon. PrettyLib-järjestelmän vuositilastotoiminnosta saa kätevästi luettelointi-, hankinta-, poisto- ja lainaustilastot joka kuukauden osalta. Lainaustilastoista näkee esimerkiksi lainatilastot asiakkaittain, aineistotyypeittäin, hyllyluokittain ja toimipisteittäin. Tilastotietoja saa myös viikko- ja päiväkohtaisesti tai neljännesvuosittaisesta rajauksesta useampaan vuoteen tai jopa täysin vapaavalintaiseen aikarajaukseen. PrettyLib-järjestelmässä tiedonhaun pystyy kohdistamaan kaikkiin luettelointikenttiin. Hakua pystyy suorittamaan kaikilla sanoilla ja sanojen osilla. Sanoja voidaan yhdistää boolean operaattoreilla, eli JA-, TAI- ja EI-operaattoreilla, tai ne voidaan katkaista joko sanan alusta

tai lopusta. Tyypillisempiä kenttiä tiedonhaun kohteelle ovat aineistotyyppi, julkaisuvuosi, kieli ja genre. (PrettyBit Software Oy 2015, 5, 7–8, 10–11.)

8.3 Kirjastojärjestelmän käyttöönottoprojekti

Tietojärjestelmän käyttöönottoprojekti on pitkä prosessi, jossa tilanteet elävät jatkuvasti. Tästä syystä projekti on syytä jakaa useisiin välitavoitteisiin eli vaiheisiin. Välitavoitteiden asettaminen parantaa laadunhallintaa, aikataulussa pysymistä ja resurssien hyödyntämistä. Erilaisia vaiheistusmalleja on useita. Vesiputousmalli (Kuva 7) sopii hyvin tietojärjestelmän käyttöönottoprojektiin selkeyden ja järjestelmällisyyden vuoksi. Vesiputousmallissa projekti jaetaan seitsemään vaiheeseen, jotka suoritetaan peräkkäin ja jokainen vaihe suoritetaan vain kerran. (Harju 2004, 33, 35–36.)

Kuva 7 Vesiputousmalli

Esitutkimusvaiheessa selvitetään kustannus- ja hyötyanalyysin perusteella, täyttääkö järjestelmän hankinta sille asetetut tavoitteet. Esitutkimusvaiheessa syntyy alustava projektisuunnitelma sekä saadaan arvio käyttöönottoprojektin vaatimista resursseista. Määrittelyvaiheessa käydään läpi järjestelmälle asetetut toiminnalliset ja tekniset tavoitteet (Harju 2004, 36). Vaiheessa määritellään mitä järjestelmän tulisi tehdä (Lindberg 2003, viitattu 12.4.2019). Kun alueellinen yhteishanke lähti käyntiin vuonna 2017, alettiin luomaan yhteistyöverkosta sekä kartoittamaan alueen vankilakir-

jaston tarpeiden ja palveluiden saatavuuden vastaavuuksia ja teknisten ratkaisuiden mahdollisuuksia, riskejä ja toiminnallisia haasteita. (Kaskinen, sähköpostiviesti 26.3.2018) Kirjastojärjestelmää hankittaessa mietitään, mitä lisäarvoa järjestelmä tuo vankilakirjastolle. Samalla käydään läpi erilaisia järjestelmiä eri toimittajilta, järjestelmien eroja ja haluttuja toimintoja. Kun järjestelmälle on asetettu tietyt toiminnalliset ja tekniset tavoitteet, on niitä helpompi vertailla keskenään ja kilpailuttaa. Tässä vaiheessa tulee huomioida eri järjestelmien laitteistovaatimukset. Kirjastojärjestelmän lisäksi käyttöönottoprojektiin sisältyy muitakin hankintoja. Jotta järjestelmästä saadaan kaikki hyöty irti, tarvitaan lainaus- ja palautustoimintaa varten oheislaitteita kuten viivakoodinlukija ja tulostin sekä erityiset nidetarrat. Oulun vankila tilasi nidetarrat järjestelmätoimittajalta. Esitutkimusvaiheessa myös oheislaitteet saadaan huomioitua kustannuksia arvioitaessa.

Suunnitteluvaiheessa selvitetään, kuinka tietojärjestelmä tulisi rakentaa (Harju 2004, 36). Vaiheessa määritellään esimerkiksi käyttöliittymien käyttö. Toteutusvaiheessa, tietojärjestelmä ohjelmoidaan suunnitteluvaiheen pohjalta. Testausvaiheessa, ohjelmoitu tietojärjestelmä testataan useiden testauskriteerien mukaan. (Lindberg 2003, viitattu 12.4.2019.) Kirjastojärjestelmän pystyy tilaamaan suoraan toimittajalta. Eri toimittajat keskittyvät tuotekehityksessä erilaisiin asioihin. Avoimen lähdekoodin järjestelmiä voidaan kehittää myös paikallisesti omiin tarpeisiin.

Asiakas saa tietojärjestelmän käyttöönsä käyttöönottovaiheessa. Vaiheeseen kuuluu myös koulutus järjestelmän käyttöön. Ylläpitovaiheessa järjestelmän käyttöä seurataan ja esille tulevat puutteet sekä virheet korjataan (Lindberg 2003, viitattu 12.4.2019.) Uutta kirjastojärjestelmää käyttöönotettaessa, henkilökunta ja asiakkaat tulee kouluttaa sen käyttöön. Koulutusta voidaan tehdä koulutuspäivinä. Koulutuspäiviä voidaan järjestää lisää tarvittaessa. Kaupunginkirjasto voi kutsua myös vankilan henkilökuntaa koulutuspäiville. Ohjeet ja opasteet ovat isossa roolissa koulutuksessa. Niistä voi pulmatilanteissa tarkistaa, kuinka eri toimintoja käytettiin. Tukea täytyy olla myös saatavilla puhelimitse, jos ongelmatilanteita sattuu. Järjestelmän ongelmissa, apua voi saada myös IT-firmoilta. Käyttöönoton tulee olla positiivinen kokemus kaikille osapuolille. Myönteinen asenne järjestelmän muutosta kohtaan on tärkeää.

8.4 Järjestelmän käyttöönotto Oulun vankilakirjastossa

Tässä alakappaleessa kuvataan järjestelmän käyttöönottoprosessia. Nostan myös esille erilaisia prosessin yhteydessä havaitsemiani vankilakirjaston toimintaan, toiminnan järjestämiseen yleensä

ja kirjastojärjestelmän käyttöönottoon erityisesti, liittyviä tärkeitä asioita. Jotkin asiat nousivat esille käytännöntyön kautta ja osa pohjautuu omiin havaintoihin tai lähdekirjallisuuteen.

Aloittaessamme projektia, kirjastojärjestelmä oli jo tilattu järjestelmätoimittajalta. PrettyLib-kirjastojärjestelmää oli valitsemassa Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalueen kehityspäällikkö Miika Kaskinen. (Kempainen, sähköpostiviesti 16.5.2019.) Kirjastojärjestelmä saatiin käyttöön huhtikuun puolessa välissä. Paikallinen tietotekniikkayritys asensi järjestelmän sekä oheislaitteet, kuten tulostimen ja viivakoodinlukijan, käyttökuntoon. Ensimmäiset päivät uuden järjestelmän parissa kuuluivat eri toimintoihin ja asetuksiin tutustuen. Testasimme esimerkiksi varmuuskopiointia ja asiakkaan luomista järjestelmään.

Kun perustoiminnot olivat tulleet tutuiksi, aloitimme luettelointiprosessin kertomakirjallisuudesta. Luettelointia tehdessä huomattiin, että luettelointikenttiä oli vankilakirjaston tarpeisiin nähden paljon. Luetteloinnin nopeuttamiseksi ja helpottamiseksi, piilotimme joitain kenttiä näkyvistä. Luettelointinäköymästä tuli näin selkeämpi ja yksinkertaisempi.

Luettelointia tehtiin kuudentoista niteen erissä, sillä yhdessä tarra-arkissa oli nidetarroja kuuteentoista niteeseen. Kun yksi erä niteitä saatiin luetteloitua, nidetarrat tulostettiin. Tarroista huomattiin, että signum-tarra oli keskitetty huonosti. Tulostusasetuksista muutimme tarrojen keskitystä. Ennen tarrojen liimaamista niteisiin, joka erästä testasimme muutaman viivakoodin lukemisen onnistumisen lainaamalla sen testiasiakkaalle. Ensimmäisistä testauksista kävi ilmi, että viivakoodinlukija ei pystynyt lukemaan viivakoodeja. Lainausmanuaalisesti, eli kirjoittamalla halutun niteen viivakoodi lainauskenttään, onnistui. Testausten jälkeen kävi selville, että viivakoodia ei pystytty lukemaan, kun viivakoodin hankintanumero oli kaksimerkkinen. Päätimme aloittaa luetteloinnin hankintanumerosta sata.

Jotta luettelointityö olisi sujuvaa myös jatkossa, sitä varten tehtiin käyttöohje (liite 11). Ohjeessa käydään läpi luettelointi vaiheittain ja perustoiminnot. Kirjastonhoito on vain pieni osa työnkuvaa, joten ohjeet toimivat muistin tukena. Ohjeista (liite 11) on apua myös perehdytyksessä järjestelmän käyttöön. Käyttöohjetta voidaan käyttää ensimmäisenä keinona ratkaista ongelmatilannetta.

Luettelointityötä tehdessä pohdittiin, kenellä kaikilla on pääsy tietokonepäätteelle. Vankilakirjastoon on pääsy ainoastaan vankilan vapaa-ajanohjaajan ollessa paikalla. Asiakasturvallisuuden kannalta on tärkeää huomioida ketkä pääsevät näkemään asiakastietoja järjestelmästä. Järjestelmään ja

sen eri osiin pääsyä voidaan rajoittaa ja valvoa eri tasoilla käyttäjillä ja salasanoilla. Järjestelmän ylläpitäjälle voidaan antaa enemmän käyttöoikeuksia järjestelmän käyttöön kuin päivittäistä lainaustoimintaa hoitavalle kirjastotyöntekijälle. Myös tietokonepäätteelle voidaan luoda useita eri tasoisia käyttäjiä, joiden pääsyä esimerkiksi internettiin voidaan rajoittaa ja valvoa.

Oulun vankilan kirjastossa nettiyhteys luodaan morkulan eli mobiiliyhteyden reitittimen avulla. Morkulaa säilytetään erillisessä lukitussa tilassa, kun nettiyhteydellä ei ole tarvetta. Tällä tavalla pääsyä internettiin on helppo valvoa. Internet-yhteyttä voidaan hyödyntää niin luetteloinnissa kuin asiakaspalvelutilanteissa. Internetin kautta pystyy hakemaan esimerkiksi kustannustietoja ja asiasanoituksia niteisiin. Asiakaspalvelutilanteissa voidaan tarvita nettiyhteyttä kirjalistojen tai kirjasuosituksen hakemiseen tai tiedonhakua varten.

Kirjastojärjestelmä mahdollistaa useiden eri tietojen tallentamisen asiakkaasta. Projektin aikana mietittiin mitkä asiakastiedot ovat tarpeellisia vankilakirjaston toimintaa varten. Ennen järjestelmän käyttöönottoa tulee pohtia mitä tietoja asiakkaista voidaan tai halutaan tallentaa järjestelmään. Siihen, mitä tietoja asiakkaista tallennetaan, vaikuttaa se, hoitaako kirjastoa esimerkiksi kirjastovanki, joka tarvitsee pääsyä asiakastietoihin lainaustapahtuman yhteydessä. Asiakkaasta voidaan tallentaa hänet yksilöivä vankinumero, jolloin nimeä, osoitetta tai muita yhteystietoja, joista hänet voi tunnistaa, ei lisätä rekisteriin.

Kaikkien tietojärjestelmien käytössä varmuuskopiointi on tärkeää. Järjestelmissä on yleensä automaattinen varmuuskopiointi järjestelmävirheiden varalta. Varmuuskopio kannattaa kuitenkin myös tallentaa pilvipalvelimelle tai erilliselle tiedontallennusvälineelle riippuen internetyhteyden saatavuudesta tai halutusta varmuuskopiointi tavasta. Oulun vankilan kirjastossa varmuuskopiointi tapahtuu automaattisen varmuuskopiointin lisäksi myös muistitikulle, jota säilytetään erillisessä tilassa. Varmuuskopio otetaan muistitikulle manuaalisesti.

Yleisissä kirjastoissa luettelointitiedot saadaan aineiston toimittajalta ja ne ovat yksityiskohtaisempia. Vankilakirjastoissa tehtävä luettelointi tehdään luetteloinnin perustasolla. Myös varmuuskopiointi vankilan kirjastossa tehdään paikallisesti. Yleiset kirjastot keräävät asiakkaistaan enemmän tietoja ja he tunnistautuvat kirjastossa kirjastokortin avulla. Asiakastietojen kerääminen rekisteriin vankilassa on paljon monimutkaisempaa. Yleisissä kirjastoissa ja vankilakirjastoissa kirjastojärjestelmät ovat käytössä resurssien ja toiminnan tehostamiseksi sekä nykyaikaisen ilmeen luomiseksi (Mazonde 2017, viitattu 4.5.2019).

9 POHDINTA

Projektin suorittaminen Oulun vankilalle oli ainutlaatuinen mahdollisuus. Oulun vankilan kirjasto oli tilaltaan ja toiminnaltaan uudenlainen kokemus, johon en aikaisemmin ollut tutustunut. Olin aikaisemmin vieraillut Pelson vankilan kirjastossa. Pelson vankila on suljettu vankila, kun taas Oulun vankila on tutkintavankila. Opinnäytetyötä tehdessä syvennyimme vankilakirjaston toimintaan ja merkitykseen. Niiden ymmärtäminen on kasvattanut tietämystä kirjaston merkityksestä ja jokaisen oikeudesta päästä käyttämään kirjaston palveluita.

Minulle oli yllättävää, kuinka luonnolliselta työskentely vankilakirjastossa tuntui. Vankilakirjasto tuntui paikkana samalta kuin mikä muu tahansa työympäristö. En kiinnittänyt huomiota turvajärjestelyihin. Kirjastoa voidaan mielestäni muutenkin pitää neutraalina tilana. Vankilakirjaston merkitys kosketuksena ulkomaailmaan ja sosiaalisena vapaa-ajan ympäristönä on varmasti tärkeä.

Toiminnallinen osuus suoritettiin yhdessä Elina Holsterin kanssa. Hänen opinnäytetyönsä keskittyi yhteisen osuuden jälkeen kokoelmatyöhön. Projektin aikana suoritimme molemmat kaikkia projektin vaiheita. Meillä oli samanlaiset visiot työvaiheiden suorittamisesta ja päämäärästä. Projektin suunnittelu ja omien mielipiteiden esille tuominen oli näin helppoa. Molemmat olivat motivoituneita projektin suorittamiseen ja antoivat koko panoksensa. Yhteistyö oli mielekästä ja siitä oli suuri hyöty projektin suorittamisessa.

Olen tyytyväinen projektin lopputulokseen. Ulkoinen muutos kirjastotilan olemukseen oli suuri. Vankilakirjasto on houkuttelevampi ja helposti lähestyttävämpi. Kirjaston käyttö ja aineiston löytäminen on helpompaa. Projekti olisi ollut hienoa saattaa itse loppuun asti, mutta ajalliset resurssit loppuivat kesken. Tavoitteena oli päästä luetteloinnissa hieman pidemmälle, mutta kaikki muut asettamani tavoitteet täyttyivät. Mielestäni Oulun vankilan kirjasto on saavutettavuudeltaan ja houkuttelevuudeltaan paljon paremmalla tasolla. Oulun vankilakirjastolla on kaikki mahdollisuudet jatkaa päivitäistä kirjastotoimintaa. Olisin halunnut päästä seuraamaan lopun aineiston järjestelmään saamista sekä lainaus- ja palautustoiminnan suorittamista varmistuakseni sen onnistumisesta. Vankilan työntekijät tuntuivat olevan vahvasti sitoutuneita kirjaston toimintaan. Heidän saadessa käyttökokeuksia ja varmuutta kirjastojärjestelmän käytöstä, uudistunut vankilan kirjasto tulee olemaan varmalla pohjalla.

Projektin aikana ammattitaitoni on vahvistunut. Aineiston luettelointitaidot ovat kehittyneet. Ennen projektia en ollut käyttänyt varsinaista PrettyLib-järjestelmää, mutta pystyn nyt luottavaisesti käyttämään sen eri toimintoja.

Työskentely vankilakirjastossa on ollut mielekästä. Olisi mielenkiintoista tehdä jatkossa erilaisia projekteja ja hankkeita vankilakirjastoille. Minusta tuntuu, että minulle on vielä annettavaa vankilakirjastotoiminnalle. En kuitenkaan usko kokopäivätyön vankilan kirjastossa sopivan minulle, sillä yleisten kirjastojen monipuolinen käyttäjäkunta ja sen tarjoamat työskentelymahdollisuudet ovat tällä hetkellä mielekkäämpi suuntautumisvaihtoehto. En sulje pois vaihtoehtoa työskentelystä vankilakirjastossa tulevaisuudessa.

Projektin suorittaminen on ollut antoisa kokemus molemmille osapuolille. Vankilakirjastoilla on kuitenkin paljon mahdollisuuksia ja kehittämisen kohteita vielä jäljellä. Vankilakirjastoille voitaisiin kehittää lista perusteoksista, jotka tulisi löytyä jokaisesta toimipisteestä. Hankintojen tekemistä voitaisiin keskittää paremmin. Hankintojen keskittäminen saattaisi olla kustannustehokkaampaa ja säästää resursseja, kuten työaika, vankiloissa. Kirjastojärjestelmien hankkiminen vankilakirjastoihin luo enemmän mahdollisuuksia yhteistyöhön. Järjestelmän ollessa käytössä useassa toimipisteessä, vankilakirjastoilla samassa rikosseuraamusalueessa voisi olla yhteisiä kokoelmia. Vanki pystyisi esimerkiksi ottamaan kirjan lainaan tutkintavankilan kirjastossa ja palauttaa saman teoksen vankilan, johon hänet siirretään, kirjastoon. Yhteinen kokoelma edellyttäisi kuitenkin internet-yhteyttä. Aineistoa myös kulkeutuisi tutkintavankilasta ainoastaan ulospäin. Monipuolisen kokoelman säilyttämiseksi, aineistoa pitää kuljettaa takaisinpäin, mikä aiheuttaa kustannuksia.

Hankintanumeron ollessa liian lyhyt, viivakoodia ei pystytty lukemaan lukijalla. Jokaisella rikosseuraamusalueella tai vankilalla voisi olla oma tunnus, joka lisättäisiin hankintanumeron alkuun. Vankilakirjaston, jolle nide kuuluu, näkisi suoraan takakannen tarrasta. Jos jokaisella vankilalla olisi oma tunnus, luetteloinnissa ei tulisi päällekkäisyyksiä hankintanumeron suhteen. Jos kokoelmia tarvitsee yhdistellä, niteitä ei tarvitse tarroittaa uudelleen päällekkäisten viivakoodin numeroiden vuoksi. Yhteiset siirtokokoelmat olisi helpompi tallentaa vankiloiden järjestelmiin ja tarvittaessa liittää toimipisteeseen, jossa aineistolle on esimerkiksi kielen perusteella tarvetta.

Kaupunginkirjasto järjestää useita erilaisia koulutuksia. Jos kaupunginkirjasto näkee koulutuspäivän olevan hyödyllinen vankilakirjastoa hoitaville työntekijöille, heidät voidaan kutsua osallistumaan

koulutukseen. Luentojen seuraamiseen on myös etämahdollisuus tai niitä voidaan katsoa jälkikäteen tallenteelta. Luentoja avulla pystyy helposti täydentämään ammattitaitoaan. Luentojen aiheet voivat olla esimerkiksi erilaisten asiakkaiden kohtaamiset, lukemisen edistäminen sekä erilaiset tapahtumat kirjastossa. Oulun vankilakirjastossa tapahtumien, kuten lukupiirin, järjestäminen on hankalaa suuren vaihtuvuuden vuoksi. Yhteistyö vankiloissa on jo hyvällä pohjalla ja esimerkiksi kirjailijavierat kiertävät vankiloissa ympäri Suomen. Tapahtumia voidaan jakaa, ideoida ja kehittää yhdessä pidemmällä.

Kirjastojärjestelmät säästävät ajallisissa ja rahallisissa kustannuksissa. Järjestelmä tehostaa toimintaa ja luo kirjastolle nykyaikaisen ilmeen. Kirjastojärjestelmän käyttöönotto on kuitenkin prosessi, jossa vankilat tarvitsevat toistensa tukea ja apua kunnankirjastoilta. Laadukas ja houkutteleva kirjasto luo edellytykset lainaustoiminnalle ja kutsuu asiakkaat kirjastoon. Onhan kirjastojen palvelujen käyttö sentään jokaisen oikeus.

LÄHTEET

Arkkitehdit MV oy 2011. Oulun vankila rakennushistorian selvitys 09.12.2011. Viitattu 2.3.2018, http://senaatti.vlu.fi/filebank/3145-2011_arkkitehdit_MV_Oulun_vankila_RHS_web.pdf.

Celia 2018. Tietoa Celiasta. Viitattu 31.7.2018, <https://www.celia.fi/tietoa-celiasta/>.

Harju, A. (toim.) 2004. Projektin ohjaus tietojärjestelmän käyttöönotossa. [Helsinki]: Helsingin ammattikorkeakoulu Stadia.

Hartoneva, A. 2011. Normaalisuusperiaate. Portti vapauteen. Viitattu 23.2.2018, <http://www.porttivapauteen.fi/tietoa/tietopankki/2508/normaalisuusperiaate>.

Helmet 2018. Monikielinen kirjasto. Viitattu 31.7.2018, http://www.helmet.fi/fi-FI/Kirjastot_ja_palvelut/Monikielinen_kirjasto.

IFLA 2016. IFLA/UNESCO Public Library Manifesto 1994. Viitattu 23.2.2018, <https://www.ifla.org/publications/iflaunesco-public-library-manifesto-1994>.

Kallinen, R. 1982. Kasvatusta ja keskitystä: Vankeinhoidonlaitos autonomian ajan jälkipuoliskolla. Vankeinhoidon historiaprojektin julkaisu 10/1982. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Karsikas, V., Kuivajärvi, K. & Mäki, M. 2009. Finland. Teoksessa T. Langelid, M. Mäki, K. Raundrup & S. Svensson (toim.). Nordic Prison Education – A Lifelong Learning Perspective. Copenhagen: Nordic Council of Ministers, 51–76.

Karvonen, A. 1985. Oulun lääninvankilan historiikki. Helsinki: Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto.

Kaskinen, M. 2018a. Hankeraportti Oulun vankilakirjaston kehittämisestä. Kehityspäällikkö, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue, Rikosseuraamuslaitos. Sähköpostiviesti. 26.3.2018.

Kaskinen, M. 2018b. Kehityspäällikkö, Itä- ja Pohjois-Suomen rikosseuraamusalue, Rikosseuraamuslaitos. Kokous 4.4.2018.

Kemppainen, K. 2018a. Kysymyksiä opinnäytetyötä varten. Vapaa-ajanohjaaja, Rikosseuraamuslaitos. Sähköpostiviesti 28.3.2018.

Kemppainen, K. 2018b. Vapaa-ajanohjaaja, Rikosseuraamuslaitos. Keskustelu 29.1.2018.

Kemppainen, K. 2018c. Vapaa-ajanohjaaja, Rikosseuraamuslaitos. Keskustelu. 23.3.2018.

Kemppainen, K. 2018d. Vapaa-ajanohjaaja, Rikosseuraamuslaitos. Kokous 4.4.2018.

Kemppainen, K. 2018e. Vapaa-ajanohjaaja, Rikosseuraamuslaitos. Kokous 9.5.2018.

Kemppainen, K. 2019. Opinnäytetyö. Vapaa-ajanohjaaja, Rikosseuraamuslaitos. Sähköpostiviesti 16.5.2019.

Kirjastoalan etiikkatyöryhmä 2011. Kirjastotyön eettiset periaatteet = Etiska principer för biblioteksarbetet = Ethical principles of library work. Helsinki: Suomen kirjastoseura.

Koha-Suomi 2019. Mikä on Koha? Viitattu 4.4.2019, https://koha-suomi.fi/?page_id=7.

Kurki, L., Kurki-Suutarinen, M. & Taruvuori, K. 2010. Muurien sisällä. Sosiokulttuurinen innostaminen vankilassa. Tampere: Tampere University Press.

Laki Rikosseuraamuslaitoksesta 27.11.2009/953.

Laki yleisistä kirjastoista 29.12.2016/1492.

Lindberg, H. 2003. Extreme Programming. Pro gradu -tutkielma. Tampereen yliopisto. Viitattu 12.4.2019, https://tampub.uta.fi/bitstream/handle/10024/91382/Lindberg_Harri.pdf?sequence.

Matinpuro, R. 1981. Vankien oikeudet ja vankilajärjestys 1918-1975. Vankeinhoidon historiaprojektin julkaisu 4/1981. Helsinki: Valtion painatuskeskus.

Mazonde, L. 2017. 5 reasons why a library should use a library management system. Viitattu 4.5.2019, <https://www.bibliotechzw.com/blog/5-reasons-why-a-library-should-use-a-library-management-system/>.

Mikkanen, L. 2018. Erityisohjaaja, Rikosseuraamuslaitos. Keskustelu 23.3.2018.

Nevalainen, J. 1960. Suomen vankilat. Helsinki: Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto.

Nuorteva, J. 1989. Suomen vankeinhoidon historiaa, osa 2. Suomen vankeinhoidon matrikkeli 1881–1988. Helsinki: Oikeusministeriön vankeinhoito-osasto.

Oikeusministeriö 1995. Vankilakirjastojen kehittämistyöryhmän mietintö. Oikeusministeriön vankeinhoito-osaston julkaisuja 2/1995. Helsinki: Oikeusministeriö.

Oikeusministeriö 2017. Muistio Pelson vankilan tilanteesta 16.5.2017. Viitattu 2.3.2018, <https://www.eduskunta.fi/FI/vaski/JulkaisuMetatieto/Documents/EDK-2017-AK-125751.pdf>.

Oikeusministeriö 2018. Vankeinhoitoon lisää rahaa – Pohjois-Suomessa säilyy kaksi vankilaa. Viitattu 31.7.2018, https://oikeusministerio.fi/artikkeli/-/asset_publisher/vankeinhoitoon-lisaa-rahaa-pohjois-suomessa-sailyy-kaksi-vankilaa.

Opetus- ja kulttuuriministeriö 2010. Yleisten kirjastojen laatusuositus. Opetus- ja kulttuuriministeriön julkaisuja 2010:20. Helsinki: Yliopistopaino.

Pajuoja, J. 1986. Katsaus rangaistuksen historiaan. Julkaisu 3/86. Helsinki: Vankeinhoidon koulutuskeskus.

Paulaharju, A. 1968. Oulun linna. Helsinki: WSOY.

PrettyBit Software Oy 2015. PrettyLib-kirjastojärjestelmä v4. Viitattu 26.3.2019, <https://www.prettylib.fi/docs/PrettyLib4Esite.pdf>.

PrettyLib 2019. PrettyLib – Suomen suosituin kirjastojärjestelmä. Viitattu 26.3.2019, <https://www.prettylib.fi/frmTuotteet.aspx>.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2007. Euroopan neuvoston vankilasäännöt. Rikosseuraamusalan koulutuskeskuksen oppikirja 2/2007. Helsinki: Rikosseuraamusvirasto. Vantaa: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Rikosseuraamusalan koulutuskeskus 2008. Ohjeita vankilan kirjastopalveluille. IFLA-ohjeisto. Opetusmonieste 2/2008. Vantaa: Rikosseuraamusalan koulutuskeskus.

Rikosseuraamuslaitos 2015. Vankeus. Viitattu 1.3.2018, <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/seuraamukset/vankeus.html>.

Rikosseuraamuslaitos 2017a. Aluekeskukset. Viitattu 28.2.2018, <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjyhteystiedot/aluekeskukset.html>.

Rikosseuraamuslaitos 2017b. Yhdistyneiden kansakuntien vankeinhoidon vähimmäissäännöt. Nelson Mandela -säännöt. Helsinki: Rikosseuraamuslaitos, http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/MZQ5sInI7/Vankeinhoidon_va776himma776issa776a776nno776t_low.pdf.

Rikosseuraamuslaitos 2018a. Oulun vankila. Viitattu 16.2.2018, <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/toimipaikatjyhteystiedot/vankilat/oulunvankila.html>.

Rikosseuraamuslaitos 2018b. Rikosseuraamuslaitoksen selvitys puoltaa yhden vankilan rakentamista Pohjois-Suomeen. Viitattu 2.3.2018, <http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/Tiedotteetjauutiset2018/02/rikosseuraamuslaitoksenselvityspuoltaayhdenvankilankentamistapohjois-suomeen.html>.

Rikosseuraamuslaitos 2018c. Selvitys Pohjois-Suomen vankipaikkojen pysyvästä ratkaisusta. Viitattu 2.3.2018, http://www.rikosseuraamus.fi/material/attachments/rise/julkaisut-muut/03ITKshI1/Pohjois-Suomen_vankipaikkaselvitysraportin_luovutuskirje_08_02_2018_02_02_2018_raportti.pdf.

Rikosseuraamuslaitos 2018d. Oulun poliisilaitos ja Oulun vankila samalle kampukselle Hiukkavaaraan. Viitattu 31.7.2018,

<http://www.rikosseuraamus.fi/fi/index/ajankohtaista/tiedotteetjauutiset/Tiedotteetjauutiset2018/07/oulunpoliisilaitosjaoulunvankilasamallekampuksellehiukkavaaraan.html>.

Saarti, J. 2013. Muuttuva suomalainen kirjastojen tietoinfrastruktuuri ja tiedonjärjestämisen uudet mahdollisuudet. Viitattu 2.4.2019, <http://urn.fi/URN:NBN:fi:ELE-1574736>.

Silenti, T. 2009. Vankilakirjastojen historiaa: Omista kirjastoista ostopalveluihin. Teoksessa I. Mäkinen (toim.) Suomen yleisten kirjastojen historia. Helsinki: BTJ Finland Oy, 790–813.

Sirviö, R. 2018a. Informaatikko, Aikuisten kirjastopalvelut ja alueellinen kehittämistyö, Oulun kaupunginkirjasto. Keskustelu 23.3.2018.

Sirviö, R. 2018b. Korjattu versio. Informaatikko, Aikuisten kirjastopalvelut ja alueellinen kehittämistyö, Oulun kaupunginkirjasto. Sähköpostiviesti 16.4.2018.

Suomen tieteellinen Kirjastoseura 2011. Kirjastotyön eettiset periaatteet -julkaisu on ilmestynyt. Viitattu 22.2.2018, <http://www.stks.fi/news/170>.

Tonteri, P 2015. Mikä on kirjastojärjestelmien tilanne Suomessa tällä hetkellä? Suomen kirjastoseura. Viitattu 27.3.2019, <http://kirjastolehti.fi/artikkelit/mika-on-kirjastojarjestelmien-tilanne-suomessa-talla-hetkella/>.

Turun kulttuurilautakunta 2015. Pöytäkirja 25.3.2015. Asia 7. Selvitys Vaski-kirjastojen verkkokirjastojärjestelmätilanteesta ja käytettävän järjestelmäkokonaisuuden vahvistaminen. Liite 1: Selvitys kirjastojärjestelmästä. Viitattu 4.4.2019, <http://ah.turku.fi/kultke/2015/0325003x/3220024.htm>.

Tutkintavankeuslaki 23.9.2005/768.

Vankeinhoidon koulutuskeskus 1998. Vähimmäissäätöjen soveltaminen. Hyvän vankeinhoidon käsikirja. Helsinki: Tietosanoma.

Vankeuslaki 23.9.2005/767.

Vankiloiden ja kirjastojen yhteistyöryhmä 2018. Kokousmuistio 3.10.2018/3. Viitattu 4.5.2019,
<https://www.kirjastot.fi/sites/default/files/content/Vankiloiden%20ja%20kirjastojen%20yh-teisty%C3%B6%20muistio%2011.9.2018.pdf>.

Suunnitelma

Työt:

Aineiston poisto, Kaupunginkirjaston aineiston kartoitus, poistettavan aineiston ja kokoelman excelöinti, kirjaston aineiston uudelleen järjestely, hyllytarrat YKL:n mukaan, aineiston luettelointi PrettyLib -järjestelmään, aineiston tarroitus, kirjastotilan järjestely, uudet kyltit, kirjastoeseite.

Tavoitteet:

Vankilakirjastojen aineiston läpikäyminen siten, että saamme tehtyä aineistoon tarvittavat poistot, aineiston uudelleen järjestely, hyllytarrat, hyllypäätykyltit, kirjaston ilmeen kohentaminen ja aineiston houkuttelevuuden lisääminen. Opasteiden selkeyttäminen (mistä löytyy mitään)

Muuta:

Missä järjestyksessä aineisto poistetaan: kaunokirjallisuus, tietokirjat

Poistoperusteet: huonokuntoinen, vanhentunut, merkityksetön sisältö, soveltumaton sisältö, kaksoiskappale, ei lainata

Helmikuu: työaika n. 40 h

Maanantaisin ja tiistaisin vankilalla klo 9.00-15.00

Työjärjestys:

- Alkutilanteen arviointi
- Poistojen kartoitus
- Poistot
- Kaupunginkirjaston aineistoon tutustuminen
- Uuden aineiston hyllytys
- Hyllyjärjestyksen muuttaminen tarvittaessa

Excelöinti edellä mainittujen työtehtävien lomassa

Maaliskuu: työtunnit katsotaan myöhemmin Kari Kemppaisen kanssa

Jatketaan helmikuun töitä, jos aika ei ole riittänyt.
Toivottavasti PrettyLib-järjestelmän käyttöönotto alkukuusta.

Työjärjestys:

- Poistot
- Kaupunginkirjaston aineistoon tutustuminen
- Uuden aineiston hyllytys
- Luettelointi PrettyLib -järjestelmään
- Hyllyjärjestyksen muuttaminen tarvittaessa

- Kirjastotilan siistiminen
- Hyllytarrat & hyllynpäätyopasteet

Excelöinti edellä mainittujen työtehtävien lomassa

Huhtikuu: työtunnit katsotaan myöhemmin Kari Kemppaisen kanssa

Jatketaan maaliskuun töitä, jos aika ei ole riittänyt.

Työjärjestys:

- Luettelointi PrettyLib -järjestelmään
- Aineiston tarroitus
- Aineiston hyllytys
- Hyllytarrat & hyllynpäätyopasteet
- Kirjastoeseite

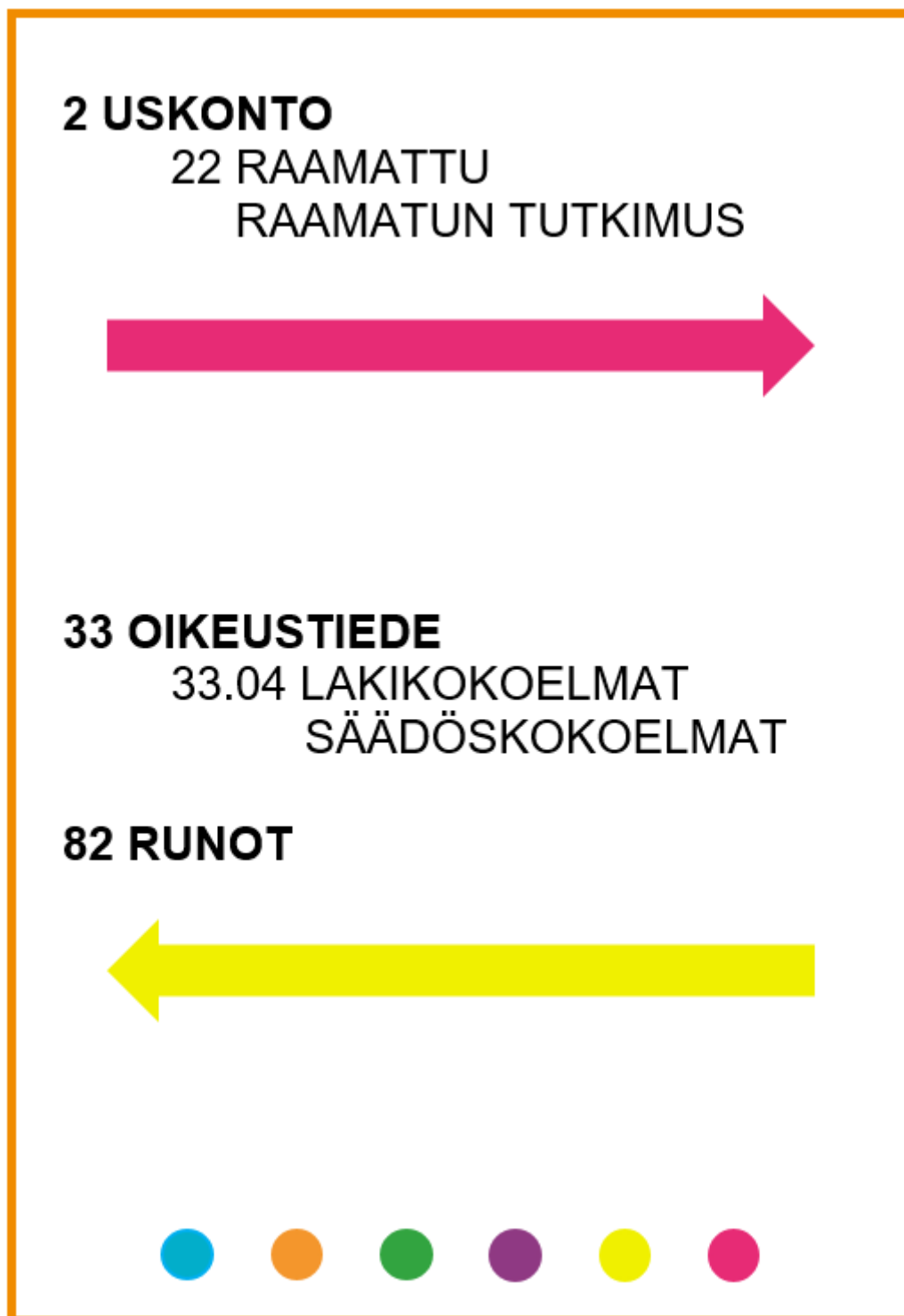
Toukokuu: työtunnit katsotaan myöhemmin Kari Kemppaisen kanssa

Työjärjestys:

- Luettelointi PrettyLib -järjestelmään
- Aineiston tarroitus
- Aineiston hyllytys
- Kirjastotilan & opasteiden viimeistely
- Kirjasto käyttökuntoon

Tekijä:	Nimeke:	ustantaja:	ainovuosi:	vumäärä:	Genre:	Uusi:	Kieli:	ISBN	
Aasvuo	Ismo	Rattijuopu	Edita	1996	197		Suomi	951-37-194	
Adams	Douglas	Dirk Genti	WSOY	1989	260		Suomi	951-0-1582	
Ahde	Jaakko	Tulen ja ra	Gummeru	1980	270		Suomi	951-20-112	
Ahern	Cecelia	Gåvan	Bazar	2011	268		Ruotsi	978-91-702	
Ahnhem	Stefan	Offer utar	Forum	2015	589		Ruotsi	978-91-37-	
Aho	Hannu	Sininen ta	WSOY	1985			Suomi	951-0-1271	
Ahola	Ari	Aristos	Karisto	2005	413	omantiikk	x	Suomi	951-31-326
Ahola	Ari	Kunnian n	Tammi	1987	397		Suomi	951-30-679	
Ahti	Risto	Ja niin rak	Wsoy	1981	71	82.2	Suomi	951-0-1082	
Aitmatov	Tšingiz	Eikä päivä	Kansankul	1981	326		Suomi	951-615-30	
Aitola	Kerttu	Lontoonra	Otava	2004	288	omantiikk	x	Suomi	951-1-1974
Ala-Harja	Riikka	Maihinno	Like	2012	209		x	Suomi	978-952-01
Alanne	Outi	Giljotiini	WSOY	2006	269		x	Suomi	951-0-3207
Alivalentioshteeri		Virallisuus	Otava	2006	223		Suomi	978-951-1-	
Allende	Isabel	Rouva For	Suuri suor	2000	367		Suomi	951-643-96	
Alm	Katja	Ansiosido	Nordbook	2013	217		x	Suomi	978-952-66
Almila	Tuulia	Tuokutor	Wsoy	1982	62	82.2	Suomi	951-0-1148	
Alsterdal	Tove	I tystnade	Lind	2009	410		Ruotsi	978-91-746	
Alvtegen	Karin	Syllisyys	WSOY	2009	244	Jännitys	x	Suomi	978-952-45
Alvtegen	Karin	Varjo	WSOY	2008	364	Jännitys	x	Suomi	978-951-0-
Ambrose	Hugh	The Pasifi	Otava	2011	553		Suomi	978-951-1-	
Andersen	Vita	Vilken har	En bok för	1990	376		x	Ruotsi	91-7448-54
Ani	Friedrich	Idyller dei	Paul Zsoln	2006	349		x	Saksa	3-552-0539
Anthony	Evelyn	Kohtaloka	Gummeru	1995	392		Suomi	951-20-464	
Antoni	Robert	Karnevaal	Like	2005	377		x	Suomi	952-471-58
Antoni	Robert	Isoäitini e	Like	2002	239		Suomi	951-578-96	
Archer	Jeffrey	Sons of Fo	Pan Books	2003	596		Englanti	0 330 4133	
Arnaldur	Indridasor	Menneet	Blue Moor	2012	283	Jännitys	x	Suomi	978-952-54
Arnaldur	Indridasor	Mestaruus	Blue Moor	2013	295	Jännitys	x	Suomi	978-952-54
Asimov	Isaac	Säätiön al	WSOY	1994	384		Suomi	951-0-1938	
Astafjev	Viktor	Paimenla	Weilin+Gö	1979	195		Suomi	951-35-184	
Astafjev	Viktor	Selville ve	WSOY	1982	180		Suomi	951-0-1092	
Aumasto	Marjaana	Zaida	Tammi	2004	382		x	Suomi	951-31-302
Axelsson	Majgull	Toista tiet	WSOY	2005	336	Jännitys	x	Suomi	951-0-3069
Bach	Richard	Lokki Joor	Gummeru	1973	93		Suomi	951-20-019	
Bach	Richard	Lähellä jol	Gummeru	1983			Suomi	951-20-179	
Bäcksback	Mary-Ann	Minns du	Schildts	1986	79	82	Ruotsi	951-50-036	
Bagge	Tapani	Julma ma	Tammi	2005	237	Jännitys	x	Suomi	951-31-339
Bagge	Tapani	Musta tai	Tammi	2006	238	Jännitys	x	Suomi	951-31-371
Bagge	Tapani	Puhaltaja	Gummeru	2009	187	Jännitys	x	Suomi	978-951-20

Tekijä:	Nimeke:	ustantaja:	ainovuosi:	vumäärä:	Luokka:	Uusi:	Kieli:	ISBN
Aasvuo	Ismo	Rattijuop	Edita	1996	197	69.92		951-37-194
Abu-Hann	Umayya	Sinut	WSOY	2007	215	99.1	x	978-951-0-
Aho	Pekka	Retkikut	Sanoma	1966	138	40.05		
Aho	Marko	Musiikkia	Tietosano	1998	95	72.41		951-885-15
Aitio	Tommi	Kaj Stenva	Otava	1999	95	74.3	x	951-1-1595
Alariesto	Andreas	Andreas A	WSOY	1977	110	74		Suomi, svi 951-0-0768
Alariesto	Andreas	Lisälehdet	WSOY	1978	99	74		Suomi, svi 951-0-0884
Allen	Matt	Usain Bolt	Johnny Kn	2013	282	79.1		978-951-0-
Anderson	Jeff	Sarjakuvat	Aika	1998	256	85.32		951-606-52
Anderson	Jeff	Sarjakuvat	Aika	1998	256	85.32		951-606-52
Andersson	Mats	Kohtaami	Maahenki	2014	222	75.792	x	978-952-30
Andersson	Glenn Lau	Jack Uppsi	Pocketför	2009	299	99.1		Ruotsi 978-91-862
Andreasson	Kristiina	Suomen V	Tilastokes	2000	351	05		951-727-67
Angeloglou	Kristodulu	Pyhän vu	RISTA	2002	144			951-98464
Appelsin	Ulla	Adolf Ehrh	Ajatus Kirj	2000	251	99.13	x	951-566-02
Apunen	Antti	Sukellus p	Tammi	2009	157	79.13	x	978-951-32
Aristoteles		Runousop	Otava	1982	78	86.01		951-1-0420
Back	Pontus J.	Ristin om	Päivä	2009	123	99		978-952-47
Baiev	Khassan	Valan vel	WSOY	2004	421	99.15	x	951-0-2648
Bailey	Mark	Vanhan ta	WSOY	2008	150	68.4	x	978-951-0-
Barlettani	Elvio	Junakoira	WSOY	1989	157	67.45		951-0-1556
Battison	Toni	Voita stre	Mattina	2001	80	59		951-554-05
Bāz	'Abd al-'A	Oikea usk	Islamin ail	2007	52			978-952-92
Berlitz	Charles	Atlantike	Otava	1978	237	15.7		951-1-0488
Berlitz		Vilna matl	Tammi	2005	144			951-31-348
Berthelse	Herman	44 taikate	Otava	1984	101	79.8		951-1-0812
Blomster	Salme	Suojaava,	Karas-San	2002	105	14.16		951-655-57
Blomster	Salme	Musta, val	Karas-San	2003	102	14.16		951-655-56
Breitman	Patti	Opi sanon	Karisto	2001	253	14.8	x	951-23-414
Bremer	Caj	Saunan m	WSOY	1985	184	59.4		951-0-1316
Brown	Pam	Ludwig va	WSOY	1996	64	78.991	x	951-0-2122
Burdon	Jane	Kaunis & r	Gummeru	2006	137	68.4	x	951-20-729
Byrne	Lorna	Toivon vie	Otava	2012	205	99.1	x	978-951-1-
Byrne	Lorna	Toivon vie	Otava	2013	223	99.1	x	978-951-1-
Byrne	Lorna	Taivaallini	Otava	2014	187	99.1	x	978-951-1-
Chalmers	Emily	Kaunista k	Otava	2006	144	68.4	x	951-1-2122
Chang	David	Parantava	Valitut Pa	2010	240			978-951-58
Chaplin	Charles	Oma eläm	WSOY	1989	472	99.1		951-0-1579
Ciccone	Christoph	Siskoni on	Helsinki-k	2011	341	78.993	x	978-952-58
Colliander	Tito	Ihmisen ä	WSOY	1977	215	17.3		951-0-0830
Comiskey	Andrew	Voimaa he	Päivä	2005	240	17.1		952-475-07

**74.17 PILAPIIRROKSET
KARIKATYYRIT**

85.32 SARJAKUVAT

**84 KERTOMAKIRJALLISUUS
PROSA
NARRATIVE LITERATURE**

T I E T O

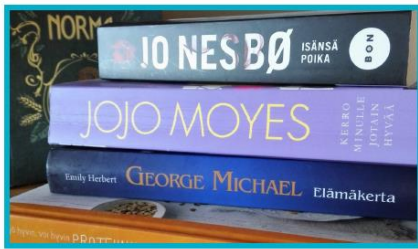

A - H

LAINAUSOHJEET

Lainaaminen on maksutonta.
Lainaanmiseen tarvitset vankinumeron.
Laina-aika on kolme viikkoa.
Kirjaa ei saa vahingoittaa.

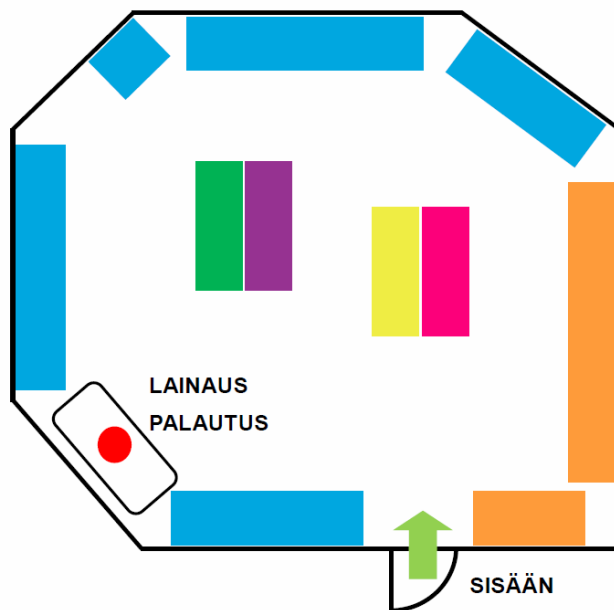

Kohtele lainaamaasi kirjaa hyvin
ja pidä se siistinä.

Kirjaston pohjapiirros

- Kertomakirjallisuus
- Tietokirjallisuus
  - Yleisteokset
  - Filosofia, psykologia
  - Yhteiskunta
  - Maantiede
  - Luonnontieteet, lääketiede
  - Tekniikka, teollisuus, käsityö, maa- ja metsätalous, kotitalous, liiketalous, liikenne
  - Taiteet, liikunta
  - Kirjallisuustiede, kielitiede
  - Historia, elämäkerrat
- Vieraskielinen aineisto
- Sarjakuvat & Pilapiirroksset
- Lakikirjat & Runot
- Uskonto
- Lainaus ja palautus

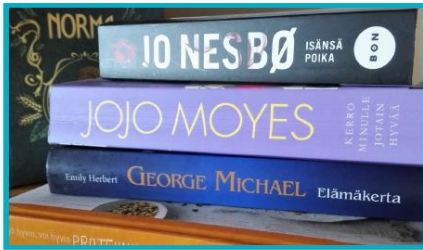
LÄNEREGLER

Det är avgiftsfritt att låna böcker på biblioteket.

För att låna material behöver du ditt fängelsenummer.

Lånetiden är tre veckor.

Skada inte biblioteket böcker.

Ta väl hand om din bok och se efter att boken är i bra skick när du lämnar inden.

● Prosa

● Facklitteratur

- Allmänna verk
- Filosofi, psykologi
- Samhälle
- Geografi
- Naturvetenskap, medicin
- Teknik, industri hantverk och handarbete, jord- och skogsbruk, hushåll, företagsekonomi, trafik
- Konst, motion, idrott
- Skönlitteratur, litteraturvetenskap språkvetenskap
- Historia, person- och släkthistoria

● Litteratur på främmande språk

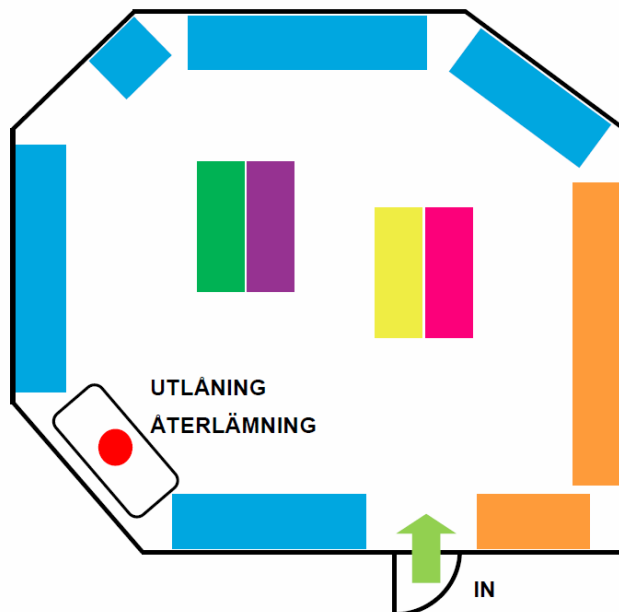
● Serier & Karikatyrer

● Lagböcker & Poesi

● Religion

● Utlåning & återlämning

Bibliotekets planritning

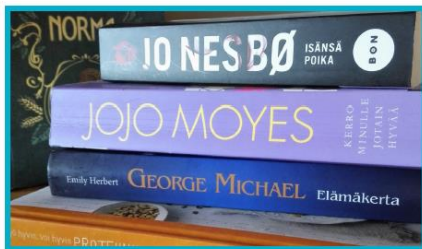
LIBRARY POLICY

Lending is free of charge.

You will need your identification number to borrow books from the library.

The loan period is three weeks.

The library books must not be damaged.

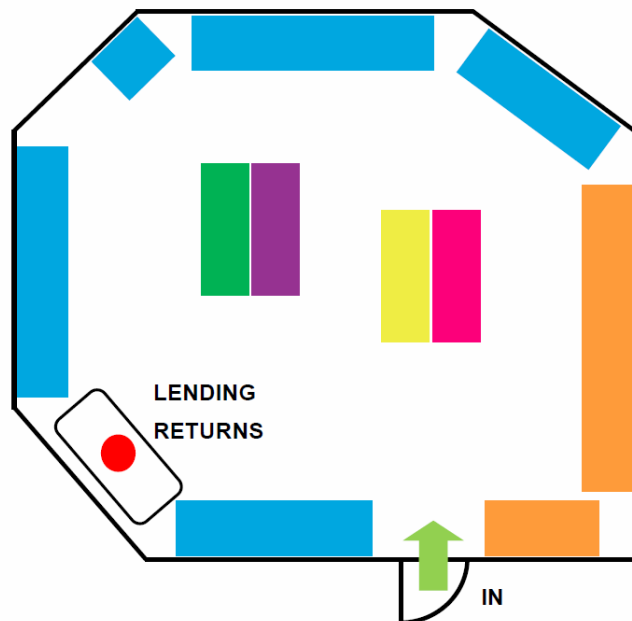

Please handle the books with care.

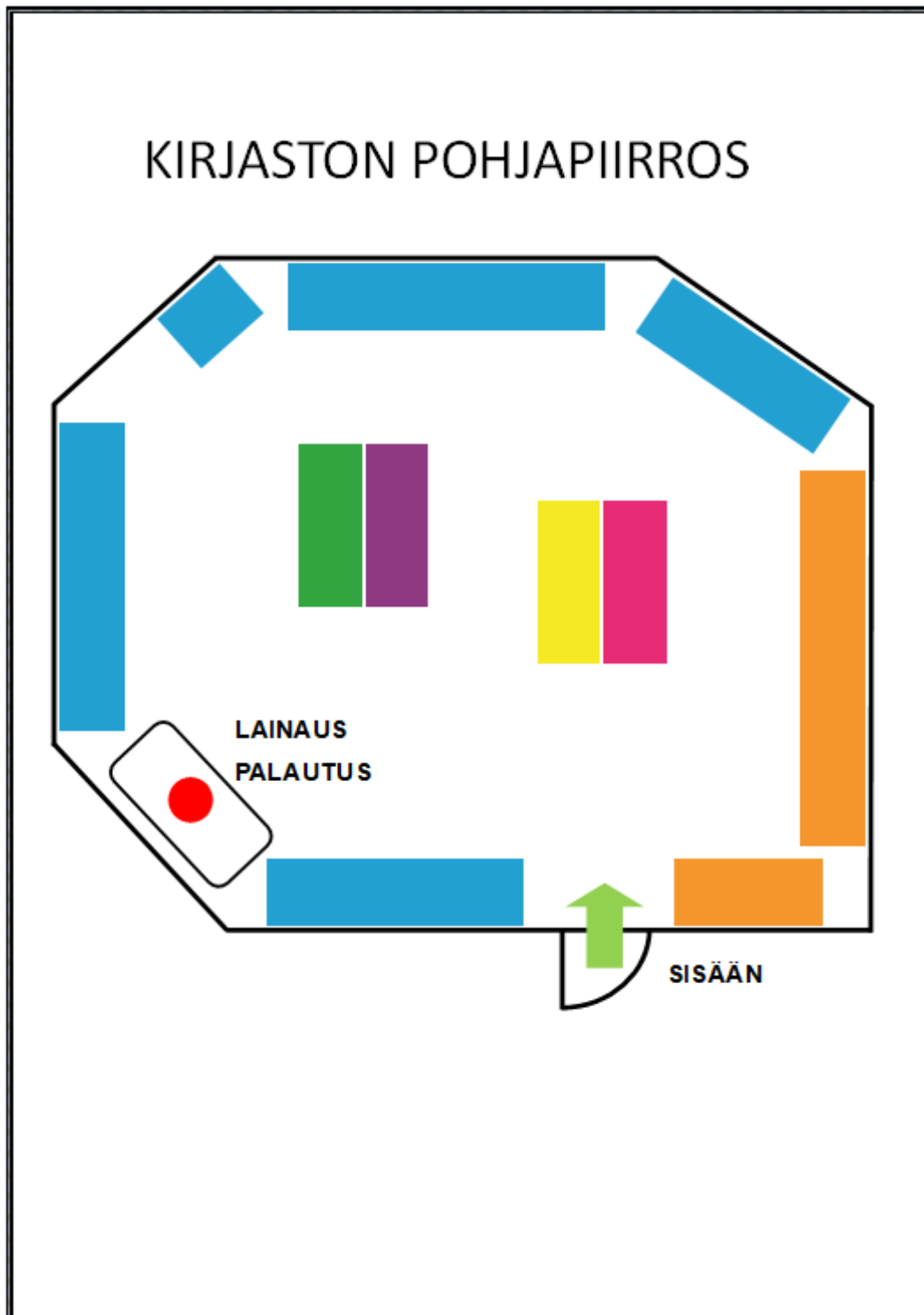

- Narrative Literature
- Nonfiction
  - General Works
  - Philosophy, Psychology
  - Society
  - Geography, Travel
  - Natural Sciences, Medicine
  - Technics, Industry, Handicraft, Agriculture and Forestry, Domestic Science, Business Economy, Traffic
  - Arts, Sports
  - Literary Studies, Linguistics
  - History, Personal and Family History
- Foreign Language Literature
- Comic Books & Caricatures
- Statute books & Poetry
- Religion
- Lending & Returns

Library Floor Plan

- **Kertomakirjallisuus**
- **Tietokirjallisuus**
- **Vieraskielinen aineisto**
- **Sarjakuvat & Pilapiirroksset**
- **Lakikirjat & Runot**
- **Uskonto**

TIETOKIRJALUOKAT

0 YLEISTEOKSET

1 FILOSOFIA. PSYKOLOGIA. RAJATIETO

10 YLEISTEOKSET

11 FILOSOFIA

14 PSYKOLOGIA

15 RAJATIETO

17 ETIIKKA. ELÄMÄNFILOSOFIA. ESTETIIKKA

2 USKONTO

22 RAAMATTU. RAAMATUNTUTKIMUS

3 YHTEISKUNTA

33 OIKEUSTIEDE

33.04 LAKIKOKOELMAT. SÄÄDÖSKOKOELMAT

38 KASVATUS. OPETUS. KASVATUSTIEDE

4 MAANTIEDE. MATKAT. KANSATIEDE

40 MAANTIEDE

42 SUOMI

5 LUONNONTIETEET. MATEMATIIKKA. LÄÄKETIEDE

56 BIOLOGIA

57 KASVITIEDE

58 ELÄINTIEDE

59 LÄÄKETIEDE. TERVEYDENHOITO

**6 TEKNIikka. TEOLLISUUS. KÄSITYÖ. MAA- JA
METSÄTALOUS KOTITALOUS. LIIKETALOUS. LIIKENNE**

65 KÄSITYÖ. KOTITEOLLISUUS

68 KOTITALOUS. LAITOSTALOUS

7 TAITEET. LIIKUNTA

74.17 PILAPIIRROKSET. KARIKATYYRIT

78 MUSIIKKI

78.99 HENKILÖHISTORIA

79 LIIKUNTA. URHEILU. LEIKIT. HUVIT

79.1 LIIKUNTA. URHEILU

8 KAUNOKIRJALLISUUS. KIRJALLISUUSTIEDE. KIELITIEDE

82 RUNOT

84 KERTOMAKIRJALLISUUS

85 SARJAKUVAT

85.32 SARJAKUVAT

9 HISTORIA

92 SUOMEN HISTORIA

99 HENKILÖ- JA SUKUHISTORIA

99.1 ELÄMÄKERRAT. MUISTELMAT

Viikko	Päivämäärä	Elina H.	Valtteri L.	Työtehtävät	Paikka
5	29.1.	1	1	Vankilakirjastoon tutustuminen	Vankila
6	5.2.	6	6	Aineiston kartoitus, poisto ja uudelleenkartoitus	Vankila
	6.2.	6	6	Aineiston kartoitus, poisto ja uudelleenkartoitus	Vankila
7	12.2.	6	6	Aineiston kartoitus, poisto ja uudelleenkartoitus	Vankila
	13.2.	6	6	Aineiston kartoitus, poisto ja uudelleenkartoitus	Vankila
8	19.2.	6	6	Aineiston kartoitus, poisto, uudelleenkartoitus	Vankila
	20.2.	6	6	Aineiston kartoitus, poisto, uudelleenkartoitus	Vankila
9	26.2.	3,5	6	Aineiston uudelleen järjestäminen, kartoitus	Vankila
	27.2.	6	6	Aineiston uudelleen järjestäminen, kartoitus	Vankila
11	12.3.		6	Excelöinti + hankekokous	Vankila
	14.3.	6	6	Aineiston uudelleen järjestäminen, kartoitus	Vankila
12	19.3.	6	6	Aineiston uudelleen järjestäminen, kartoitus	Vankila
	21.3.	6	6	Aineiston uudelleen järjestäminen, kartoitus	Vankila
13	26.3.	6	6	Aineiston uudelleen järjestäminen, kartoitus	Vankila
	28.3.	6	6	Aineiston uudelleen järjestäminen, kartoitus	Vankila
14	4.4.	1,5	1,5	Hankekokous	Vankila
15	11.4.	4	4	Opasteiden suunnittelu ja tekeminen	OAMK
	12.4.	4	4	Opasteiden suunnittelu ja tekeminen	OAMK
	13.4.	4	4	Opasteiden suunnittelu ja tekeminen	OAMK
16	18.4.	4	4	Virranniemi Ullan vierailu, kirjastoja	Vankila
17	23.4.	6	6	Kirjastojärjestelmään tutustuminen	Vankila
	25.4.	6	6	Kirjastojärjestelmään tutustuminen	Vankila
	26.4.	3	3	Opasteiden suunnittelu ja tekeminen	OAMK
19	7.5.	6	6	Excelöinti, luettelointi, kirjojen tarroitus	Vankila
	8.5.		6	Luettelointi ja kirjojen tarroitus	Vankila
	9.5.	1,5	1,5	Hankekokous	Vankila
	11.5.	1,5		Esitteiden valinta Sirviön Riikan kansapunginkirjasto	
20	14.5.	6	6	Luettelointi, kirjojen tarroitus ja opasteiden tekeminen	Vankila
	15.5.	6	6	Luettelointi, kirjojen tarroitus ja opasteiden tekeminen	Vankila
	16.5.	3	3	Esitteiden tekeminen	OAMK
21	21.5.	6	6	Luettelointi, kirjojen tarroitus ja opasteiden tekeminen	Vankila
	22.5.	3	3	Kirjaston materiaalin kokoaminen	OAMK
22	29.5.	6	6	Luettelointi, kirjojen tarroitus ja kirjojen siirto	Vankila
	31.5.	1	1	Ohjeiden teko luettelointia jatkaville	OAMK
Työtunnit yhteensä		149	162		

Ohjeet vankilakirjaston kokoelmatyön jatkamiseen

- Kari Kemppainen vastaa vankilakirjaston toiminnasta ja hän toimii yhteyshenkilönä koulun ja vankilan välillä.
- Kirjaston kaikki materiaali löytyy tietokoneelta Kirjasto-nimisessä kansiossa. Myös Kari Kemppaisella on aineisto muistitikulla.
- Kirjastossa on violetti kansio, jossa on ohjeita PrettyLibin käyttöön.
- Kirjaston koko kokoelma on KirjastonKokoelma nimisessä Excel-taulukossa. Jos poistat kirjoja kokoelmasta, ne täytyy myös poistaa Excel-taulukosta. PrettyLibin luetteloinnin ja Excelin tulee vastata toisiaan, sillä kaupunginkirjasto käyttää Excel-taulukkoa valitessaan lahjoitettavaa aineistoa. Jos taulukkoon tulee suuria muutoksia, se täytyy lähettää Riikka Sirviölle.
- Suomenkielinen kertomakirjallisuus on luetteloitu i-kirjaimen asti. Tietokirjoja, vieraskielisiä, sarjakuvia jne. ei ole järjestelmässä. Luetteloidut kirjat ovat tarroitettu.
- Valtteri on tekemässä käyttöohjeita PrettyLib -järjestelmään. Käyttöohjeesta käy ilmi mikä on luetteloinnin taso, tulostukseen liittyvät asiat jne. Valtteri antaa mielellään lisätietoja.
- Kun olet tulostanut nidetarran ja signumin PrettyLibistä laita niiden päälle kontaktimuovia.
- Jos luetteloidessa tulee sellaista aineistoa vastaan, joka on mielestäsi poistokunnossa, sen voi poistaa.
- Kokoelmassa on jonkin verran kirjoja, joita ei ole muovitettu - ne voi muovittaa. Nämä kirjat ovat muualta saatuja lahjoituksia sekä vankilan omasta kokoelmasta. Excel-taulukosta lahjoituskirjat tunnistaa y- tai p- kirjaimesta Uusi-sarakkeessa.
- Riikka Sirviö on kaupunginkirjaston informaattikko, joka on mukana vankilakirjaston kehittämishankkeessa. Jos on jotakin asiaa, joka liittyy kaupunginkirjaston yhteistyöhön tms. ottakaa yhteyttä Riikkaan.

Jos on jotakin kysyttävää tai epäselvyyksiä, meihin voi ottaa yhteyttä.

Terveisin, Elina Holster & Valtteri Lindholm

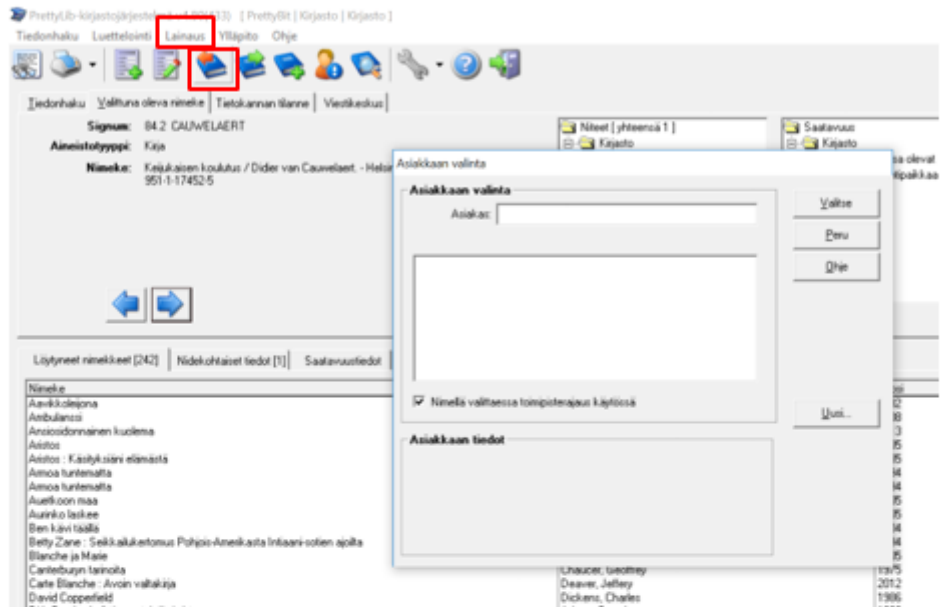
PRETTYLIB-KÄYTTÖOHJE

Oulun vankilakirjasto

SISÄLLYS

1	LAINAUS.....	3
2	PALAUTUS.....	6
3	TIEDONHAKU.....	8
4	UUDEN ASIAKKAAN LUOMINEN.....	9
5	NITEEN POISTAMINEN.....	10
6	VARMUUSKOPIOINTI.....	11
7	LUETTELOINTI.....	12
7.1	ISBN.....	15
7.2	JULKAISUN KIELET.....	15
7.3	LUOKITUKSET.....	15
7.4	PÄÄSANA.....	15
7.5	PÄÄKIRJAUS TEKIJÄSTÄ.....	15
7.6	PÄÄNIMEKE.....	16
7.7	KUSTANNUSTIEDOT.....	16
7.8	LAAJUUS.....	17
7.9	AVAINSANAT.....	17
7.10	TALLENNUS.....	18
8	TARROJEN TULOSTUS.....	19

1 LAINAUS

- Lainaaminen tapahtuu joko Lainausta-välilehdeltä tai kuvakkeesta, jossa on kirja ja punainen nuoli.
- Avautuvasta ikkunasta Asiakas-kohtaan kirjoitetaan asiakkaan vankinumero ja painetaan "Valitse".

Lainaus : Kirjasto

Lainattava nide | Talentamattoman materiaalin lainaus

Hankintanumero: 121

Nimekkeen tiedot: Dickens, Charles : David Copperfield

Laina-aika

Laina-aika:

Eräpäivä: 5.6.2018

Lainakutti

Lainatut niteet

#	HankintaNo	Nimeke	Eräpäivä

Asiakkaan tiedot

Kirjasto

- Hankintanumero-kohtaan luetaan kirjan takakannesta löytyvä viivakoodi viivakoodinlukijalla. Kirjan pystyy lainaamaan myös kirjoittamalla kenttään kirjan hankintanumeron, joka löytyy takakannessa olevassa tarrasta.
- Laina-aika laatikosta pystyy vaihtamaan tarvittaessa eräpäivää.
- Asiakkaan tiedot -kohdassa näkyy, kenelle ollaan lainaamassa.

Lainausta Kirjasto

Lainattava nide | Tallentamattoman materiaalin lainaus

Hankintanumero: Valitse

Nimekkeen tiedot

Laina-aika

Laina-aika:

Eräpäivä:

Lainakultti

Lainatut niteet

#	HankintaNo	Nimeke	Eräpäivä
1	121	David Copperfield	5.6.2018

Tulosta

Asiakkaan tiedot

Kirjasto

Lainaa

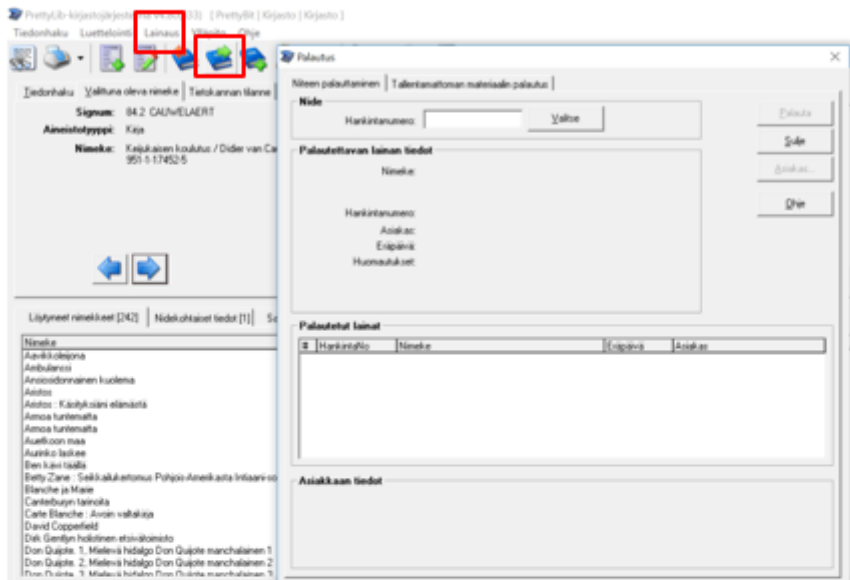
Sulje

Asiakas...

Ohje

- Lainattu kirja tulee näkyviin Lainatut niteet -laatikkoon.
- Kirja on nyt asiakkaalla lainassa.
- Jos asiakas haluaa useita kirjoja lainaan, jokaisen viivakoodi luetaan erikseen ja kaikki tulevat näkyviin "Lainatut niteet" kohtaan.

2 PALAUTUS

- Palautus tapahtuu välilehden Lainaus Palauta-kohdasta tai kirjan, jossa on vihreä nuoli, kuvakkeesta.
- Avautuvasta ikkunasta Hankintanumero kohtaan luetaan kirjan viivakoodi tai kirjoitetaan takakannesta hankintanumero.
- Kun viivakoodi on luettu, painetaan Palauta-kohtaa. Palautetut lainat tulevat näkyviin laatikoon.
- Jokainen kirja palautetaan erikseen.

Palautus

Niteen palauttaminen | Tallentamattoman materiaalin palautus

Nide

Hankintanumero: Ylitse

Palautettavan lainan tiedot

Nimeke: Dickens, Charles : David Copperfield

Hankintanumero: 121

Asiakas: Kijasto

Eräpäivä: 5.6.2018

Huomautukset: 0 lainaa jäljellä
5.6.2018

Palautetut lainat

#	HankintaNo	Nimeke	Eräpäivä	Asiakas
1	121	David Copperfield	5.6.2018	Kijasto

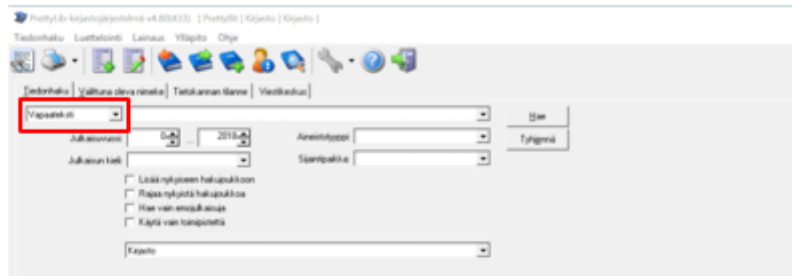
Asiakkaan tiedot

Kijasto

Palautus
Sulje
Asiakas...
Ohje

- Palautuksen jälkeen näkee, kuinka monta lainaa asiakkaalla vielä on.

3 TIEDONHAKU

The screenshot shows a web-based search interface for a library system. At the top, there is a navigation bar with icons for home, search, and other functions. Below this is a search form with several fields and options. The 'Vapaateksti' (Free text) field is highlighted with a red box. Other fields include 'Julkaisuvuosi' (Publication year) set to 2013, 'Aineistotyyppi' (Material type), and 'Sääntökirja' (Classification). There are also checkboxes for 'Lisärytymien hakupäätös' (Additional sorting), 'Rajaa rytyjä hakupäätös' (Limit sorting), 'Hae vain ensiosuusia' (Search only first editions), and 'Hajota vain toispuolella' (Sort only on one side). A 'Etsi' (Search) button is located to the right of the search fields.

- Vapaateksti-valinnalla pystyy hakemaan kirjoja nimen, tekijän tai genren mukaan.
- Hakukenttään kirjoitetaan esimerkiksi kirjailijan sukunimi ja painetaan "Hae".
- Hakutuloksissa tulee näkyviin lainattavissa olevat kirjat haetulta kirjailijalta.

4 UUDEN ASIAKKAAN LUOMINEN

[Uusi asiakas]

Lainat | Varaukset | Yllä- ja varausmaksu | Muut maksut | Lainat | Asiakastiedot

Asiakas

Tunnus:

Nimi:

Osoite tai kassa:

Tilastoitusryhmä:

Toimipiste:

Yhteystiedot

Työ- tai opiskelukohta:

Yhteisö:

Osoite:

Postinopointti:

Puhelin:

Kotiosoite:

Tulotukina käyttävä kotiosoite:

Sähköposti:

Lainat:

Noutokäytöt:

Asiakas kortti ja tunnukset

Asiakas kortti:

Numero:

Tunnuskuva:

Muita tietoja

Nimi:

Lainausnopeus päättyy:

Max. uusintatietoja lainalle:

Palkkio lainalle

Yllä- ja varausmaksu käyttösä

Lainoja kahdeksan

Lainahistoria hyväksyty

Kaukoliikenne-asiakas

Vekottaminen:

Syrjässä:

Huomautus:

Talletettu: 0.00.00

Päivitetty: 0.00.00

Vainon lainaus: 0.00.00

Ei

Sal

Lisää...

Uusi...

Tyhjennä historia

Tulosta

Ohje

- Uusi asiakas -ikkunassa täytetään halutut kohdat.
- Kun tarvittavat tiedot on täytetty, painetaan "Päivitä".

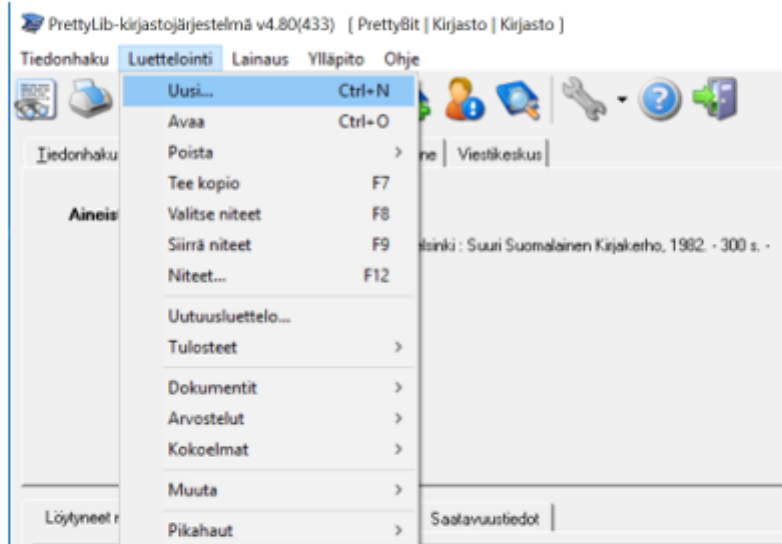
5 NITEEN POISTAMINEN

- Tiedonhaku-välilehdeltä etsitään poistettava kirja.
- Kirja voidaan etsiä esimerkiksi hankintanumeron (viivakoodin numeron) avulla.
- Kun poistettava kirja on löytynyt, Luettelointi-välilehdeltä valitaan "Poista" ja avautuvasta valikosta "Poista yksittäinen nimeke tai niteitä".
- Poistetaan "Koko nimeke" ja painetaan "Poista".

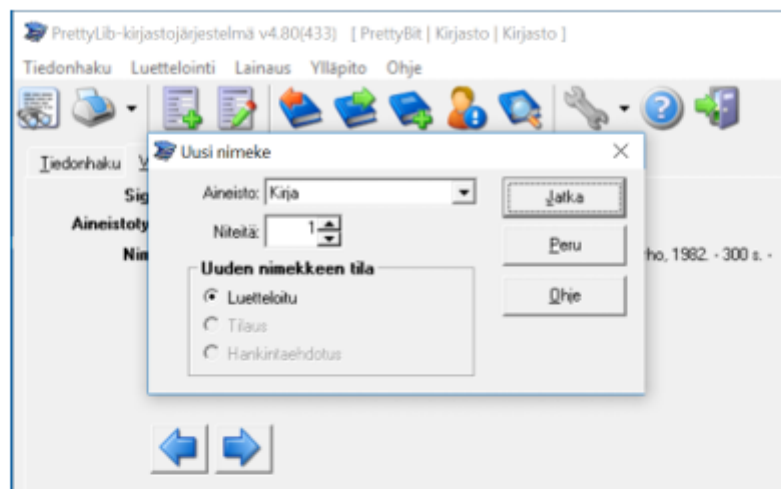
6 VARMUUSKOPIOINTI

- Varmuuskopio otetaan Ylläpito-välilehdeltä, josta valitaan "Luo varmuuskopio".
- Järjestelmä ottaa varmuuskopion automaattisesti kiintolevyille.
- Varmuuskopio kannattaa kopioida kiintolevyiltä muistikulle.
- Kansiopolku, jossa varmuuskopio sijaitsee, näkyy varmuuskopiota otettaessa.

7 LUETTELOINTI

- Luettelointi välilehdestä valitaan Uusi.

- Aineistolajiksi laitetaan Kirja.
- Jos samaa kirjaa, jota luetteloidaan, on useita kappaleita, niteiden lukumäärä vaihdetaan.
- Painetaan "Jatka".

Luetteloitopohja

Tiedosto Kopioitteletoini Muokkaa Nimit Asetukset Näkymä Ohje

ISBN 978951209324

Julkaisu-tyyli [in]

Luokkukoodi 94.2

Paikassa HIGGINS

Pääkirjuri tekijä Higgs, Jack

Luokitus tekijä

Yhteiskäyttö

Yhteistyömerkintä

Paikassa Tappara pöytä

Alue

Ravintolamerkintä

Tekijä Jack Higgs

Osuusnumero

Osuusmerkintä

Painos

Kustantajan kotipaikka Helsinki

Kustantaja Summus

Julkaisu-aika 2013

Painopaikka

Leikkiä 327 s. Kustantaja Fika

ISBN

Sarja

Sarjan osa Sarjan nimi Sarjan numero

Huomautus

Opinjakommentit

Avainsanat Higgs

Tallennettu 15.5.2018 11:17:00 Kaja

Päivitetty 15.5.2018 11:15:05 Kaja

Henkilöid #25

- Avautuu Luetteloitopohja-ikkuna.

7.1 ISBN

ISBN-kohtaan kirjoitetaan niteen ISBN- tai ISBN-13-tunnus. Tunnus löytyy kirjan nimiölehdeltä tai/ja takakannesta.

7.2 JULKAISUN KIELET

Julkaisun kielet -kohtaan valitaan kirjan kieli. Oletuksena on suomen kieli. Luetteloidessa vieras-kielistä aineistoa, alavalikosta valitaan kirjan kieli. (sve=ruotsi; eng=englanti; jne.)

7.3 LUOKITUKSET

Luokitukset laitetaan seuraavasti:

Kertomakirjallisuus on luokka 84.2

Runot ovat luokka 82

Sarjakuvat ovat luokka 85.32

Tietokirjoissa luokka löytyy kirjan takakannesta tai nimiösivulta. Kaupunginkirjastolta saaduissa kirjoissa, luokka on kirjan tarrassa.

7.4 PÄÄSANA

Pääsana on kirjan tekijän sukunimi. Jos kirjalla ei ole tekijää, pääsanaksi laitetaan kirjan nimen ensimmäinen sana. Järjestelmä muuttaa pääsanana automaattisesti isoiksi kirjaimiksi.

7.5 PÄÄKIRJAUS TEKIJÄSTÄ

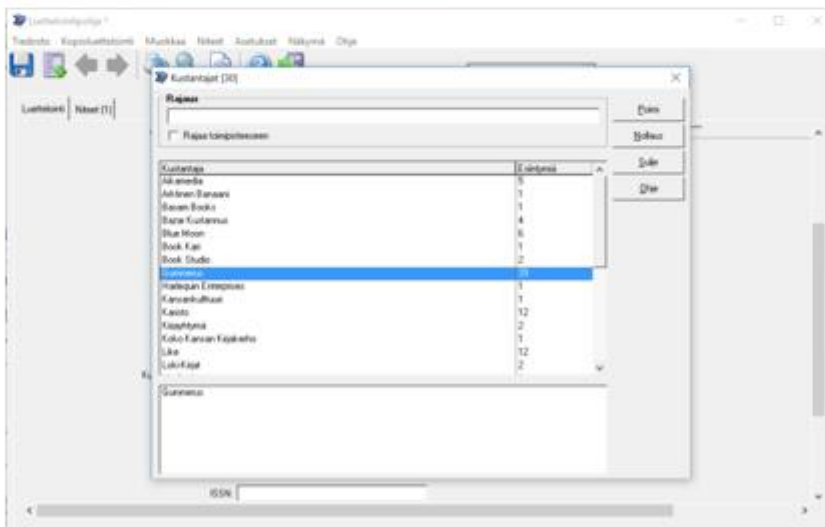
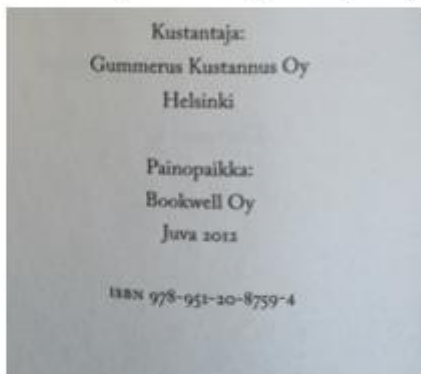
Kenttään kirjoitetaan kirjan tekijä muodossa sukunimi, etunimi. Jos tekijä kirjoitetaan ensimmäistä kertaa, järjestelmä pyytää varmistamaan oikeinkirjoituksen. Painetaan "kyllä".

7.6 PÄÄNIMEKE

Päänimeke on teoksen nimi. Nimi löytyy muun muassa etukannesta ja nimiölehdeltä. Mahdollinen alanimeke, joka on yleensä kirjoitettu pienemmällä kirjainkokoalla, kirjoitetaan alanimekkeeksi.

7.7 KUSTANNUSTIEDOT

Kustannustietoja ovat kustantaja, kustantajan kotipaikka ja julkaisu-aika.

Jos kustannustiedot eivät tule valmiiksi järjestelmään, syötetään ne käsin. Kaksoisklikkaamalla Kustantaja-kohtaa päästään listaan kustantajista. Listasta etsitään kirjan julkaissut kustantamo ja klikataan "poimi". Tämän jälkeen klikkaamalla kustantajan kotipaikka -kohtaa, paikkakunta tulee automaattisesti. Julkaisuaika löytyy kirjan nimiölehdeeltä.

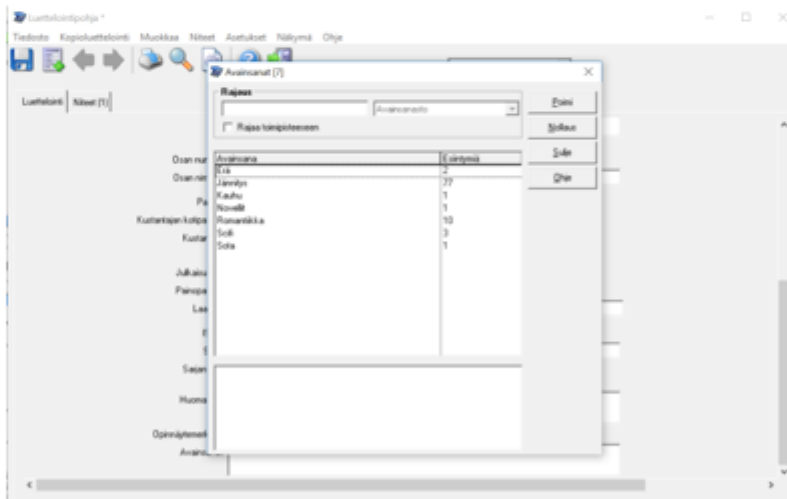
Jos kirjan kustantajaa ei löydy listalta, tehdään uusi merkintä. Kustantajan kotipaikka löytyy yleensä kirjan nimiölehdeeltä kustantajamerkinän vierestä. Kustantajan kotipaikka on eri kuin painopaikka. Jos paikkakuntaa ei löydy, se voidaan katsoa netistä. Kustantajaksi laitetaan kirjan nimiölehdeeltä löytyvä kustantamo. Järjestelmä kysyy, luodaanko uusi kustannustieto, painetaan "kyllä".

7.8 LAAJUUS

Laajuus-kohtaan merkitään teoksen sivunumerot muodossa XXX s.

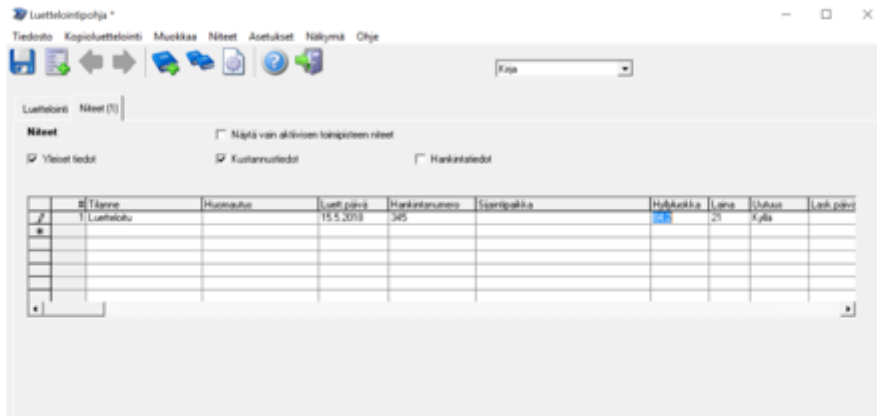
Esimerkki: 300 s.

7.9 AVAINSANAT

Avainsanoihin laitetaan kirjan genreluokitus. Genreluokan pystyy itse päättämään kirjan takakan-
nen perusteella. Kaksoisklikkaamalla kohtaa, avautuu uusi ikkuna, josta valitaan haluttu genre ja
painetaan "poimi". Kohdan voi jättää tyhjäksi, sillä usea kirja ei kuulu tiettyyn genreen vaan ovat
yleistä kertomakirjallisuutta.

7.10 TALLENNUS

Lopuksi siirrytään niteet-välilehdelle. Hiirellä klikataan hyllyluokka-kohtaan, jolloin järjestelmä poimii automaattisesti hyllyluokan. Jos niin ei tapahdu, tarkistetaan luettelointivälilehdeltä, onko Luokitukset-kohta täytetty kohdan 5.2 mukaisesti.

Kun hyllyluokka on täytetty, painetaan tallennuskuvaketta. Tämän jälkeen ikkunan voi sulkea. Kirja on luetteloitu ja voi siirtyä seuraavaan kirjaan.

Viivakoodit ja selkätarrat

Tulostus | Asetukset

Tuloste

Viivakoodi- ja selkätarrayhdistelmät (selkätarrat keskellä)
 Viivakoodi- ja selkätarrayhdistelmät (selkätarrat oikealla)
 Viivakoodi- ja selkätarrayhdistelmät (selkätarrat alhaalla)
 Viivakoodit
 Selkätarrat

Päärajoitus

Hankintanumerot: <input type="text" value=">> <input type="text" value=">>
 Luettelointiaika: <input type="text" value="19.4.2018" /> >> <input type="text" value="15.5.2018" />

Lisärajoitukset

Toimipiste: <input type="text" value=">
 Sairuspaikka: <input type="text" value=">
 Hyllyluokka: <input type="text" value="84.2" />
 Aineisto: <input type="text" value=">

Vain luetteloidut nitet

Tulosta vain yksittäiset nitet (muka rajoituksia ei käytetä)

Aakkostus

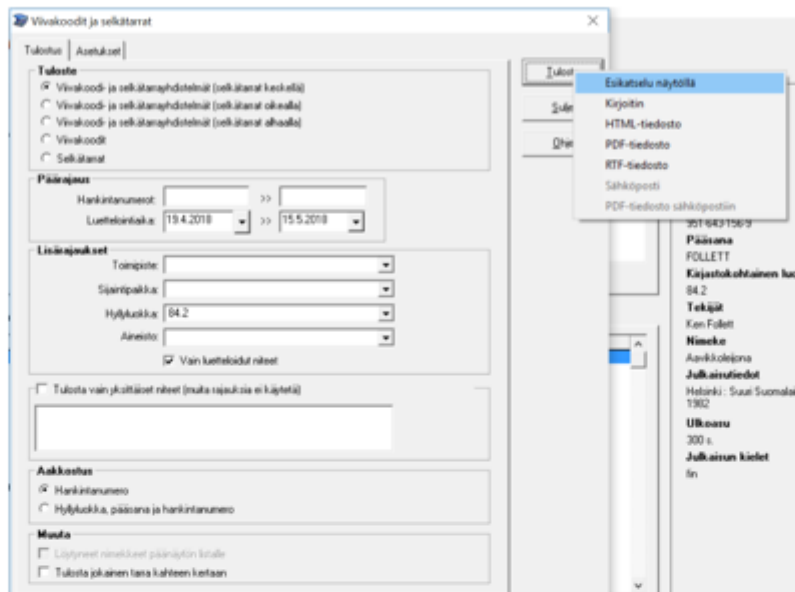
Hankintanumero
 Hyllyluokka, pääsana ja hankintanumero

Muuta

Löytyneet nimikkeet päänäytön listalla
 Tulosta jokainen tarran kahteen kertaan

Tulosta
 Sulje
 Ohje

- Tarrat voidaan tulostaa hankintanumeron (viivakoodin numeron) tai luettelointiajan mukaan.
- Hankintanumerot-kohtaan kirjoitetaan hankintanumerot kaikista kirjoista, joihin halutaan tulostaa viivakooditarrat. Hankintanumero näkyy luettelointipohjassa.
- Esimerkiksi Hankintanumerot 300 >> 303 tulostaa tarrat kirjoihin 300, 301, 302 ja 303.
- Luettelointiaika-kohdassa voidaan tulostaa tarrat kaikkiin kirjoihin, jotka on luetteloitu haluttuna aikavälinä.
- Esimerkiksi Luettelointiaika 20.4.2019 >> 21.4.2019 tulostaa tarrat kaikkiin kirjoihin, jotka on luetteloitu 20. ja 21. päivä.

- Kun rajaus tulostettaviin tarroihin on tehty, painetaan Tulosta ja Esikatselu näytöllä.
- Esikatselussa tarkistetaan, että tulostettavat tarrat ovat oikeat eli rajaus kirjoihin on tehty oikein.
- Jos tarrat ovat oikeanlaiset, painetaan Tulosta.